યુ ફોનોગ્રાફ ગાયનમાળા

ભાગ ૧ થી ૪.

II 1925 286-25

અસલી

ન્યુ ફોનોગ્રાફ.

ગાયન માલા.

ભાગ ૧-૨-૩-૪

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર મંગળદાસ જોઈતારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૨૦૦૦

સને ૧૯૨૪ સંવત ૧૯૮૦

શ્રી જૈન વિદ્યાવિજય પ્રેસમાં શા. વાડીલાલ
નાથાલાલે છાપી. રીચીરોડ-અમદાવાદ.

કિંમત ૦-૮-૦

બુકસેલર મંગળદાસ જેષ્તારામના પુસ્તકાલયમાં વેચાતાં પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

સદેવંત મોટી	૦—૮—૦
ગુજરામારૂ મોટી	૦—૮—૦
ચતુર સુંદર બાર ભાગ	૦—૧૨—૦
હાથલ પદમણી	૦—૧૨—૦
કાનો કુભાર	૦—૮—૦
જસમા ઓડણ મોટી	૦—૫—૦
કૌતક પેહેલોભાગ	૦—૮—૦
,, ભાગ બીજો.	૦—૮—૦
કાવ્ય દોહન મોટું	૧—૦—૦
ઓખાહરણ મોટુ	૦—૧૨—૦
માનમુસાફીર	૦—૧૨—૦
જાલધર આખ્યાન	૧—૦—૦
બરાસ કસ્તુરી	૦—૮—૦
સુંદર કામદાર	૦—૮—૦
ગુલબંકાવલી	૦—૮—૦

એ સીવાય તમામ જાતનાં પુસ્તકો છપાવી કીફાયત ભાવે વેચનાર

બુકસેલર મંગળદાસ જેષ્તારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

ન્યુ ફોનોગ્રાફ ગાયનમાળા.

ભાગ ૧ લો.

બલિરાજા—

મારી સજની, તું ક્યાં રમીઆવી રજની, સાચું બોલ, બોલ, બોલ,
રાણી સૈયર, તું શીદને આળ ચડાવે, કેડો છોડ છોડ, છોડ!
હમણાં માળા ગુંથી હતીને, હમણાં કેમ કરમાણી.
પરસેવો તને ક્યાં વળ્યો, તારી ભમ્મર ક્યાં ભીંજાણી—સાચું૦
કાળો ભમરો શીરપર બેઠો, ઉરાડતાં ગભરાણી;
લપેટે લટ છુટી ગઇ-મારી ભમ્મર ત્યાં ભીંજાણી—કેડો૦
કસ્તુરી તારા અંગે મ્હેકે, કુસુમ કળીના હારો;
નયન રહ્યા છે નાચી નવેલી, મળીયો કોણ ઠગારો—સાચું૦
ચંદ્ર સરોવર નહાવા ગઇતી, વાટે મળ્યો એક માળી;
છાબ ભરીને ગજરા આપ્યા, હું તો તમથી હારી—કેડો૦

રાજ તિલક— રમુજી ગાયન.

ઝભક બતાવી પ્યારી ગજબ કર્યો ત્હેં, સપડાવ્યો નટખટને,
મોહિની! મોહિની! મોહિની! વેચાવ્યા આ મરકટને—ઝ૦
જે ઇશ્કમાં અંધા બની, પરનાર પર લલચાય છે,
નિશ્ચય તે નિર્લજ્જ જનો, આ હાલમાં સપડાય છે,
અથક ઝુક, હુકહુક. બેટા ચાલ; હુકહુક!
સલામ કર સલામ છે, સલામ છે સલામ છે!
આંકનો ભેદ ભાઈ જેના લેજો આમ છે,
ઝાંઝરી...ઝાંઝરી...ઝાંઝરી...ના બગાડ મ્હારા વટને—ઝ૦

રાજ તિલક—

બની મુબારકની શેઠાણી, હું મોટરમાં ફરૂં,
તું પ્હેરે જો આ ખાદી, તો હું કબુલ કરૂં
બનું પાટણની પટરાણી, રે હું મોજ કરૂં—બની૦
ઘોડા ગાડીઓ મંગાઉં, વાડી બંગલા અપાઉં,
પણ ખાદી તો પ્હેરાઉં, તને મંજરી,
સાડી ફેશનેબલ લાવો, મ્હારૂં મનડું મનાઓ—
વળી એરોપ્લેન મંગાઓ. આપી વરદી,
ઉડે અદ્ધર સરરરરરરર ફરરરરર જ્યારે હું તેમાં રૂં—બની૦
પ્હેરો હોંસે હોંસે ખાદી, પ્યારી એમાં છે આબાદી,
મળે આઝાદી ને જાય ત્હારી શરદી.
પૂરો મ્હારા અભિલાષ, માનો મ્હારી ફરમાશ.
મ્હારૂં દિલડું બનાવી દીધું દરદી—
હૈ-યા-માં-તો ચરરર રરરર અરરર રરરર થાય રે હું. કેમ કરૂં—બની૦

અરૂણોદય—

દેખોરી એક બાલાજોગી, દ્વાર તેરે માઇ આયો હય;
વ્યાઘ્રાબર પીતાંબર સોહે, ગલે નાગ લીપટાયો હય.
ભીક્ષા લેકર આઇ નંદરાની, શંકર શીશ ધુનાયો હય;
લેઓ ભીક્ષા જોગી જાઓ, આસનપે મેરા બાલ ડરાયા હય.
ના ચાહીયે તેરી દોલત દુનિયા, ના ચાહીયે તેરી કાંચન માયા—
અપને ગોપાલકો દર્શન પાઉ, મેરે ગુરૂને બતાયો હય;
લે બાલક આઇ નંદરાની, અપને ગોદ બીઠાયો હય.
સેવા કરી ચરણામૃત લીનો, સંગીનાદ બજાયો હય,

અરૂણોદય—

આલી આતે શી બીમારી! મદમાં ભાન ભૂલાવનારી.
જાઓ જાઓ ના લજાઓ: બોલે બોલ શું અવિચારી!
સાચું બોલ કામણગારી, નયને કેફ ચડયો શો કારી!—
ઉરના ઉછાળા, અવનવાચાળા. અધીરી બની તું, મ્હાવરી બાળા.
વાતવાતમાં છણુક વસી, ક્યાં ગઇ સરલતા નારી—
બેદરદીઓ દરદ ન જાણે, પ્રેમની પીડા પ્રેમી પીછાણે,
સમઝાશે તમને, થતાં—કોઇ રસિક પ્રીતમની પ્યારી.

અરૂણોદય—

સ્વર્ગવાસી વીરલાનો, તમે સુણજો સંદેશ;
અખીલ વિશ્વમાંહિ, ઉજ્જવળ તમારો આદેશ:
ભૂલ્યા પાવનકર, પૂર્વજનો મંગલ ઉદ્દેશ—
રામ કૃષ્ણના સંતાન તમે કહાવો, વીર અર્જુનની યાદ કંટક લાવો,
બાણ શય્યાપર ભીષ્મે દીધેલા ઉપદેશ—
સ્વાતંત્ર્યતણી ભાવના ખીલાવો પરતંત્રતાની બેડીઓ હટાવો,
દેશ દેશને સુણાવો, (તમે) વિજયના સંદેશ—

અરૂણોદય—

આણમોલ પળ વીતી જતી અણમોલ કાં ઉભાં રહ્યાં,
એંધાણ શા આપું હવે, વેચાણ દીલનાં થઇ ગયાં;
નીશાનીઓ શાની આપું હવે શ્યામ!
આપ પૂછો દીલને છો દીલના દીલારામ—
ભાવનાની ભક્તિ તમે સ્નેહથી સ્વીકારી,
પ્રીતિ પૂજારી તમે બાલા ઉપકારી,
આજે ઉદય થયો ભાણ—જીવનમાં આજે ઉદય થયો ભાણ

ભરથરી— રાગ, સીંધાનો કનરો.

તારૂણી તુજથી નથીરે જુદાઇ, શરદવદની સુખ પામું હું **આહી,**
વદન મનોહર તારૂં લલિતા સારસ અંગ જોબન સુખદાઇ,—**તારૂણી.**
ભ્રકુટી વિક્રમ સ્મિત અતિ વિભ્રમ, નિરખી પ્રિયા ભૂલું સરવે રે **કાંઇ;તા.**
રાણીઓને સાઠ ત્યાગી તુજનેરે ચાહું, તુજવિણ મુજ ક્ષણ કલ્પ સમજાઇ.**તા.**

ભરથરી— રાગ, આશાગોડી.

કામ છે દુષ્ટ વીકારી અહા પ્રભુ. કામ છે દુષ્ટ **વીકારી—**
ઇંદ્ર સમાન પતિ અતિ સુંદર, અશ્વપાલથી છે યારી. અહા પ્રભુ **કામ છે,—**
રાણીઓને ત્યાગી એકનેજ ચાહે તેના ચિત્તમાં છે જારી છીનાળી; **અહા—**
ધીક બાઈ તુજને, ધીક તારી બુદ્ધિ, વિપરીત વાત વિચારી, **અહા—**

ભરથરી— ભજન—રાગ, ઝીંઝોટી.

છોડ દે અભિમાન, માન, અબ તો મનવા મેરા—છોડ.
રાજપાટ સબ જુઠે જાનો, ક્યું તુમ હોત હેરાન:
નારી પ્યારી નહિં હે તેરી, મત કરના ગુમાન:—માન
જુઠી પ્રીત જગતકી હોગી મત ભૂલે નાદાન;
બાહીર રંગ રૂપકું દેખી, મત હોના ગુલતાન—માન.
ચલ જંગલમે ભેખ ધરેંગે, તજ જગત તોફાન;
જગત સ્વપ્નસેં જાગ્રત હોજા, ગુરૂસે લેના જ્ઞાન:—માન.

ભરથરી—

હમ જાને જંગલકે બીચ, જુઠી હે રાજકી જંજાળ:
સાધન અપના છોડકે, ઇધર મત હોના બેહાલ..
હૈ લખ લાનત ઓરતકું, મત ગુમાના ઉસસે કાલ—**હમ**
બેહેતર **હૈ** સ્ત્રી દીલસે, કભી હોવે બેરી ખ્યાલ;
અબ રાજ **હ**મ નાહીં કરે, તું રાજ અબ સંભાલ;—**હમ**

ભર્તૃહરી— રાગ લાવણી.

ભરથરી ભ્રાતા વિચારીને તમે, કરો મ હું પર કોપ;
વણુ અપરાધે, (૨) તમે વદો વચન આરોપ—ભરથરી
છો શીરછત્ર, (૨) નવ લોપું નીતિ ધર્મ;
બંધુ પત્ની મમ માત છે, કેમ કરૂં અવિહિતજ કર્મ—ભરથરી
કટુ વચન બાણુ, (૨) શીર મુકો માં કાપ;
આગળ વાત વિચારતાં, ભાઇ પામશો પશ્ચાતાપ—ભરથરી
પાંડવમાં ધર્મ, (૨) જેમ લક્ષમણુ ને રઘુવીર;
કનક ભક્તિ તેમ માહરી, નવજાણો બંધુ કથીર—ભરથરી
ગાગું આપ સેવ, (૨) મુક્તિ દાતા મન માંય,
બ્રહ્મ રસ ભોગી ભ્રષ્ટ થઇ, કયમ તુચ્છ વિષયને ધાય—ભરથરી

ભર્તૃહરી— રાગ-લાવણી.

દેખા નહીં કછુ સાર જગતમેં, દેખા નહીં કછુ સાર.
મોહ બીસે મત લપટો યારો, દેખા નહીં કછુ સાર.
ચાંદ ચોકડી રાજ મીલે પન, ત્રષ્ણાકા નહી પાર,
ભોગ ભોગતે ઇંદ્ર અપસરા, તૃપ્તી નહિ લગાર (૨) જગત૦
જુદા રંગ રૂપમેં ભ્રહ્મી, ક્રીડા કરત ગમાર;
રૂપ પીર્ય બ્રહ્મ નાશ હુવા તમ નહીં હે અપની નાર (૨) જગત૦
પ્યારી મેરી જાની પીંગલા, હુઆ રહા એક તાર;
તોભી કીયા કૃતઘ્ની રાની, અશ્વપાલકું યાર (૨) જગત૦
અલ્પ બખ્તકા યેહી તમાશા, દુઃખ હે અપરંપાર;
બેશક ઇસકા ત્યાગ કરો તુમ, ફેર પસ્તાના યાર (૨) જગત૦
એહી ભરથરી નાર ભરૂંસે, ભશી હુવા ખુવાર;

એહી ભેખસે જગત શીખ દઉં, નવ કુઓ સંસાર;
નવ કુઓ સંસાર—જગતમેં દેખા નહીં કછુ સાર.

ભર્તૃહરી— રાગ—મરશીયા.

હાય, કેમ આ સહેશે ઉજેની રંડાપો, ઘણી થઈ છે રાજાજી માફ રાખો—ટેક
ભાગ્યુ લક્ષ માળવાના છો સ્વામી, કામ માટીલા રૂપે ન ખામી;
ગૌર અંગે ભભુત શી જામીરે, હાય કેમ આ—
એક બાજુ ફુઆ તમારી રૂએ, ચંદ્રકળા ચાધારા નીર ચુએ;
બાપુ સુખ ન આજ કોઇ સુએરે- હાય
મહેલ મહેલે વિલાપ છાયો છે, પવન શોકનો સઘળે વાગ્યો-છે;
કુળકળાનાં બાઇઓને ભાઇઓ છેરે—હાય.
ખાંધે લટકી શી ભગવી ઝોળી, આના વસ્ત્ર કાં ગેરૂ ઝબોળી;
હાય હઇડામાં અગટાવી હોળીરે—હાય.
નથી વિક્રમ ભાઇની કંઇ આશા, પ્રાણો કરમે એવારે તમાશા;
એણે બીજાં જંગલ કયાંઈ વાસ્યાંરે—હાય.
ઘણી નોધારાં અમને કરો માં આતું અણધાર્યું પગલું ભરોમાં;
જોગી જીવતાં ચિત્તામાં ધરોમાં રે—હાય.

ભર્તૃહરી— પીંગળા ને ભરથરીના સંવાદ.

ધીક સુવા ધીક મુજને, ધીક કામ વિકારજી;
જેણે રે ભૂલાવી મને સત્યથી, કર્યા નીચ વિચારજી;
ભેખરે ઉતારો રાજા ભરથરી.
ક્ષમા કરોરે રાજા રંક છું, નારી અજ્ઞાન જાતજી;
અન્ય વખત એવું નહિ કરૂં, લાજ્યા માતને તાતજી—**ભેખરે.**
કપટ રૂપીરે રાણી પીંગલા, એ શું બોલે વચનજી;

રાજરે તજ્યું તુજ કારણે, જો વિચારી મનજી;
ભિક્ષા દેને મૈયા પીંગલા—
તુંરે ખોટી ને ખોટું રાજ છે, ખોટો સારો સંસારજી;
અલખ જગાવું વન એકલો, જેથી પામું ઉદ્ધારજી—ભિક્ષા.
પીં—રહો તો રાજા રસોઈ કરૂં, જમતા જાઓ સ્વામીનાથજી;
ક્ષીરરે નીપજાવું ક્ષણ એકમાં, જમીએ આપણ સાથજી.—ભેખરે
મઢીરે કરાવું રંગ મહેલમાં, રાખું ગુપ્ત અવાસજી;
જેમરે જાણે નહીં જગતમાં, સાધો જોગ રહી પાસજી—ભેખરે
ભ—મહેલરે તારાને રાણી શું કરૂં, કેવો ગુપ્ત અવાસજી;
ક્ષીરરે ભોજન તારૂં રાણી શું કરૂં, નથી ભોગની પ્યાશજી.—ભિક્ષા
વાસી જંગલના જોગી અમે, નહીં ગ્રામમાં વાસજી;
વિષની વેલીથી અળગો રહું, નહિ નારીનો પાસજી.—ભિક્ષા
પીં—ભગવા જોઈ રાજા ભરથરી, દાવાનળ દીલ થાયજી;
માઇ કહો ન મારા કંથજી, લાગે દેહમાં લાયજી.—ભેખરે
ભ—ઘણુંરે શું વદું રાણી પીંગલા, કરૂં અરે કેટલો ઉચ્ચારજી;
બંધુ જેવોરે બંધુ તજ્યો મારીયો વચનનો મારજી;
—હવેરે રાજને રાણી શું કરૂં!
પીં—વાંકીરે વિધાતા મને બુઝવી, લખીયા લેખ લલાટજી;
આનુંરે પ્રાયશ્ચિત હું શું કરૂં, મારગ આપો પૃથ્વી માતજી.—ભેખરે
ત્રણસો નારીરે અન્ય આપની, માલવપતિ મહારાજજી;
એકને કારણે એને નવ તજો, પાપી પીંગળાને કાજજી.—ભેખરે
ભ—મોહ છોડી દે રાણી પીંગળા, પ્રીતે કર સતસંગજી;
સગુંરે નથી કોઇ કોઇનું, આ સંસાર પતંગજી.—ભિક્ષા
હેતી હું તો ભિક્ષા દે મુને, નહિ તો કરૂં ગૃહ ત્યાગજી;

ગુરૂજી મારા રોષે થશે, ચાલી જાય જમ.તજ.-ભિક્ષા.

'ભરથરી-- (રાગ-જન્માંતો સીતમકું સમજનાર હું)

પિતાજી આ ક્રોપ તમે શો કર્યો, જોગી વેષ બાપુ શીદને ધર્યો;

મરી ગઇ છે માત અને વળી જાઓ તાત;

નબાપી કરી બાપુ જાશો નહીં,

પિતા પાછળ નહીં જીવું હું તો સહી.

રા'માંડલીક—

કરીએ ના વિશ્વાસ કાયા માયાનો કદી.

મૃગજળ કેરા મોહ શા લાગ્યા તને માંડલીક,

ચીરંજીવી નથી તારી, અમર નથી કાયારે,

ઘડી બે ઘડી માટે, શું બગાડે મતી;

બગાડે મત્તિ તું શાને, જુનાગઢ પતી—ઘડી.

રૂપે રંગે શું લોભાણો, ભરમે કરતાં ભુલ;

રૂપે રૂડા રળીયામણા-પણ એ શીમળાના ફુલ-ઘડી.

સુર્યકુમારી--

કોઇ કહેજો-જોગીડાને, જઇને હો રાજ;

મધુવનમાં ઝુરે તારી બાલા તારી જોગણ.

વિરહ અંગરે સળગે, આખું નંદન વન—મધુ૦

એની આંખે શ્રાવણને, ભાદરવા ઝરે;

બાલા રસીયાના રાગે, એ રાની ફરે;

વ્હાલ અંતરમાં હોય તો, લ્હોજે લોચન—મધુ૦

રા'માંડલિક—

દિવ્ય દેશ અમ ઉજ્વળ કરવા, કયારે ઉગશે દિવ્ય પ્રભાત ! (૨)

અંધકારનાં વાદળ ભેદી, યદુકુળ મણી દીનમણીના સુણ્યું શું અંસીનાદ (૨)

દેશ દેશની મધુરી મેવા, દિવ્ય અમારી ભરતભૂમી;
સુર મુનિવર યુગ યુગ પોપાયા, જેનાં ચરણ સરોજ ચૂમિ;
એવી અમ જનની જગ વિખ્યાત, ભારત માત—દિવ્ય.

પુંડલીક—

હમણાં તો નથી નવરાશ ગુરૂરાજ, અમો ધડપણુમાં ગોવીંદ ગાશું;
મરણપછીની વાતો કરોછો મોટી, ત્યારે હમણાં શું પ્હેરની લંગોટી.
વાત થાય જે ઉધારની તે ખોટી, કેમ શ્યામલાલ સાચું...યાર-ધડ૦
હજુ બાંધવાછે મારે કંઈક માળા, હજુ થાવું છે દશવીશ મીલવાળા;
ઘર તાળાં કરી ફુંકવા દીવાળા, કેમ શ્યામલાલ...સાચું...યાર-ધડ૦
જ્યારે ચાલશે નહી કાયા હમારી, ત્યારે સાંભળીશું કથા આ તમારી
મળે નારી નહિતો રહેજે બ્રહ્મચારી,કેમ શ્યામલાલ...સાચું...યાર...ધડ૦

સ્વદેશ સેવા—

અલી આમ રીસાઈએ, સમય નીહાળી નાવલીયાની સંગે;
પછી આવી મનાવે, ભિન્નભિન્ન ભાવે, છણકી મદનના જંગે;
વાહ વાહ સાંભળ—(પછી)
વદન હસતું કરી ચંચળ નયનો, મધુર શબ્દમરમાળા—
માનમહીં મરડાતાં જાતાં છળીએ શ્યામ રસાળા—(એમ હા)—અલી
કરગરતા જો આવે કંથ તો, છલંગ ભરીયે છેટી;
બહુ તાણતા તુટે (માટે) ભાવે જાઈએ ભેટી—અલી૦

સ્વદેશ સેવા—

અમે સહુ એક ઝાડની ડાળ,
નથી જુદાઈ અમે સહુ ભાઈ, એક માતનાં બાળ;
હિંદુસ્તાન છે દેશ અમારો, ભારતી માત અમારી;
નવ કરીએ તેને માટે આ, જાન અમારી પ્યારી—અમે૦

હિંદુ ,મુસલમાન પારસી યાહુદી, ખ્રિસ્તી જાત અનેક;
જાત જુદી છો રહી અમારી, પણ અંતર છે એક—અમે૦

રાજા સંભાજી—

રાજા તારા ડુંગરીઆ પર, બોલે ઝીણા મોર;
મોર જો બોલે પપૈયા બોલે, કોયલ કરેરે કલશોર (૨)—રાજા
આઝમ રાત વીજલડી ચમકે, છાઇ છટા શી ઘનઘોર(૩).રાજા
બાઇ **મીરાં** કહે પ્રભુ ગીરધર નાગર તું મારા ચિતડાનો ચોર.—રાજા
" કોકિલ કલવર તું કરી, બળતીને નવ બાળ. "
" હું સુતી પિયુ વિરહમાં, હૈડે ઉંડ જવાળ. "

રાજા સંભાજી—

નારી વેષે નાથ તમારાં, રૂડાં રૂપ સોહાય;
રૂપ સોહાય જોતાં લજ્જા લલાચાય......નારી.
લટકે મટકે જયાં ચાલો, નખરે જયાં નયન નચાવો.
લચકે કમર લચકાઇ જાય હાય..............નારી.
રામા રઢ આતે કેવી? હઠમાં શી લ્હાણ લેવી?
હઠથી હંમેશાં હાંસી થાય, થાય: થાય......નારી.

વીનળ-મુંજાળ-

અમર રહો અમ અમરપુરી સમ, નંદનવન વાડી **આ ગુજરાતની વાડી**
કૃષ્ણચંદ્રના બંસી નાદમાં, ગીરા ગુર્જરી ડોલે;
જેના સંતાનો ઉચ્ચારો, વેદ મંત્રના બોલે;
દેવતરૂ ગુજરાત જગતનું ભાન કરાવે બ્રહ્મકર્મનું;
જેના પાને પાને લખાયા કર્મયોગના લેખ.
'**અહિંસા પરમો ધર્મ**' આપણું જીવન સુત્ર છે એક આ—ગુજરાત

મીનલ-મુંજાલ-

અમારી ફુલવાડીમાં રાજ રહો અતિથી અમારી તે ગણી તમારી.
અમારી ફુલવાડીમાં દયાના ફુવારા,
અમારી ફુલવાડીમાં પ્રેમનાજ ક્યારા!
રસવાળી, રસાળી, લલીત ફુલવાળી—અમારી.
અમારી ફુલવાડીનું મધુરૂ આ પંખી;
સ્વતંત્રતા નિર્દોષતા, મૃદુતાનું સંગી.
એના દોષને વિસરજો, તમ હૃદય સ્થાન દેજો એજ માગણી અમારી-અમારી.

મીનલ-મુંજાલ-

માન પાન દામ અને ખોટા દમામની, મોહિની ઉપર મન મોહ્યું;
હવેલી લેતા ગુજરાતનું ખોયું
માન પાન દામથી આવ્યા પ્રકાશમાં, છાપામાં નામ અમે જોયું;
જાણ્યા છતાં તમે પડતાં કુવામાં, આ તે તમારો મોહ કેવો;
મશ્કા વિના ન બોલાવે કોઇપણ, આ છે જમાનો એવો.
પરતંત્ર એવા થવાની જરૂર શી ? કારણ દરબારમાં પ્હેલી છે ખુરશી.
ધરીએ અમલ કરીએ હુકમ દોડાવીએ ટમટમ;
બસ દમ, બસ દમ, બસ દમ, દમ, દમ, બસ દમ.
કપાળે આંખ્યોનું કાજળ લોહ્યું.—હવેલી.

સંસાર નૌકા-

સ્નેહ ભીની તે કર્યો છે ઠાર, ઓ મૃગનયની સ્નેહને સ્વીકાર;
તું રઢીયાળી, રાધા પ્યારી, કાન' કુંવર હું કાળો;
તન સરીતામાં સ્નાન કરાવી, દેહ સફળ કર મારો.
ભાન સાન શું ભુલી બેઠા, મતી ગઇ ક્યાં મારી;
ઉપદેશક થઇ આપ બનો છો, આવા અત્યાચારી—

તપ બળ મારૂં અર્પણ તુજપર, તન મન નાંખુ વારી;
શાંત હૃદય મારૂં કરવાથી, મોક્ષ ગતી છે તારી.
ધરમી થઈને અધર્મ કરતાં, ડર ઇશ્વરનો ધારો;
નર્કના કીડા ધર્મના ભક્ષક, ધીક છે જન્મારો.

અબળાઓનાં બંધન—

ઘેરાં નયન નચાવત પ્રાણ, શ્યામલાં તરલાં;
શરમાળાં કામણુ કરનારાં, ન્યારા એ નવલાં.
લાલ ચુંબક પાન, ગુમાન મદવાલાં—ઘેરાં.
તીરછા તીરોનો માર, તુટયા હૃદયના તાર;
દિલડાં વિંધી જાય કટાર એ નેનોની અમીધાર, ઝીલો નેહથી રસીલાં-ઘેરાં

અબળાઓનાં બંધન—

પ્રીતિરસ જ્યાં ઉભરાય, ને અકળાય અલબેલી;
મધુરાં શા નેન નચાવી, હું ભોળીને ભરમાવી.
પરવશ તેં કીધી કાય, જો તલસાય રસવેલી;
વચને મને બાંધી, હવે શરમાવે.
રસનાં ઝરણાં રસરાજ, અજબ ઉભરાવે;
ઉર ધડક ધડક અતી થાય, મન મુંઝાતાં થઇ ઘેલી.

અબળાઓના બંધન—

મીઠી મીઠી મુરલી વ્હાલી એ મુરલી, પ્યારો કનૈયો બજાવે!
મીઠી મીઠી શા વાતો સુણાવે! ગોરી મહીયારી નૈયાં નચાવે!
દિલ શાને કુમારા લજાવ? હૈયાં રસીલાં લુભાવે—મીઠી.
હું તો અજાણુ, દગારો કહાન, રૂસાણી, અજાણી, દીવાની,
બવાણી, અમારી જુવાની, પ્યારીપ્યારી બતિયાં, છલકાતી છાતિયાં
લુચ્ચો બનાવે મનાવે, પટાવે, બંસી બજાવી ભૂલાવે—મીઠી.

ભાગ્યોદય —

મૂવા લોકો બને દહાડે દા'ડે અનાડી,
જૂએ નફ્ફટ થઇ આંખ કરી બાડી— મુવા.
હોય વરસ બારનો, કે સાઠના સુમારનો;
હોય જણ્યો મોચી, હજામ કે કુંભારનો—મૂવા.
મૂખના ખોંખારથી, આંખના પલકારથી;
સાન કરી બોલાવે શ્વાન જેવા પ્યારથી, ધીમેથી ખેંચતા સાડી-મૂવા.

ભાગ્યોદય—

મને વરવાની આશામાં, જોને વર પેલા સલામો ભરી રહ્યા-મને.
જોબનનો નવરંગ ચડયો, તને અંગઅંગે સખી;
ખીલ્યું અનુપમ રૂપ મનોહર— પેલા સલામો.
મીઠાં સુણાવે ગીત ફાગણુ જ્ત પ્રેમનાં, શ્રૃંગારો મોકલે વસંત આ.
બને રસાકવર બાઇ મળ્યાં તને, ખોળે કાં કંથને ?
વરને વસંતને ! ખેલાવશે તને—પેલા સલામો.
લુચ્ચો પવન મારે અંગે લપટાયછે, ભમરો આ કંઇક કહી જાયછે.
ગાંડા બન્યા છે બેઉ તારી મિઠાશમાં, રસના ઉલ્લાસમાં;
બાહુના પાશમાં, ખેલે વિલાસમાં—પેલા સલામો.

ભાગ્યોદય—

ઓચિંતા કુસુમબાણુ મારી આ પ્યારી; રંગીલો કહાન કયાં ગયો ?
મીઠા બોલ બોલી હસાવી છબીલો કાન કયાં ગયો ? હું ઢુંઢું અકેલી વનમાં
અરે હાં, છુપાયો કયાં લાડીલો !—ઓચિંતા
મટુકી લઇ હુંતો ગઇતી મહી વેચવાને, લુંટી લીધી નંદલાલે;
ભુલેલી ફસેલી, હૈ મેલી છબેલી, બતાવો રસીલો કયાં લાડીલો!—ઓ.

એ'માં શું ?—

છે સમજ સમય બળવાન, ફેરવે ફેશનનું એ સુગાન—છે.
કસકસતી કંચુકીની તો, પ્રમદાએ કરી **લુસ બાંય**,
આરસી જેવા પોલકા, ત્યાં તો આવ્યા ફેશનમાંય.
ટકાઉ રેશમી સાડી સુન્દર, **બોયકોટ** થઇ ત્યાંય;
સૌફ્રોનને એ સ્થાન મળ્યું, જેથી સર્વાંગ દેખાય.
અખંડ કેશકલાપ ચિન્હ, સૌભાગ્યવતિનું ગણાય.
આજે બાલ કપાલ ઉપરના, સેલુન માંહી કપાય.
પવન તેની પુંઠે નહિ કંઈ હાણુ—ફેરવે૦

જો તમારે જુનાં પુસ્તકો વેચવા હોય તેમજ નવાં કે જુનાં ખરીદવાં હોય અથવા સંખ્યાબંધ પુસ્તકો માત્ર નામનુંજ 'ભાડું' ખર્ચી વાંચવા હોય તો

વીર કુણાલ— રાગ—ગઝલ.

જોયો જમાનો આ કલિનો પાપનો વિસ્તાર છે.
જ્યાં ત્યાં જગતમાં પાપનો, જામી રહ્યો અધિકાર છે.
સારા બીચારા ખાય ખત્તા, દુર્જનો પુજાય જ્યાં;
મરવા પછી સદ્‌ગુણ ગણે, દુનીયાં અજબ નાદાર છે!
સતયુગ જાતાં ધર્મને, દ્વાપર જતાં યજ્ઞો ગયા,
ત્રેતા જતાં તીર્થો ગયાં, કલિમાં કપટ ભંડાર છે!
માતા વિષયના પ્યારથી સુપુત્રને ચહાનાર છે,
કાળાં કરાવે કૃત્ય કામી, પ્યારને ધિક્કાર છે!

લખો:—

બુકસેલર મંગળદાસ જોઇતારામ.
રીચીરોડ—અમદાવાદ.

બુદ્ધદેવ— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

પડતી હવે મુજને ખબર, તુમાં, જણાયે હર્ષ નહિ;
આ જગતની જંજાળની, ચતુરાઈ તેં દીઠી નહિ;
જ્યાં પ્રેમ મારો ઝળહળે, ત્યાં તે દીધો બદલો ખરો,
ઘરબારને છોડ્યા વિના, યુક્તિ કશી સુઝી નહિં. ૩
હવે તો જો જરા જાગી (૨)
ચોળી વિભૂતિ અંગ, બન્યો શું યોગી (૨) સમાધી જુઠી દે ત્યાગી(૨) હવે
વિલાસી મહેલના વાસી તને આ શી લગન લાગી ? (૨)
મધુરાં પુષ્પને ત્યાગી, અણા કાંટા શું હીણભાગી (૨)—હવે તો
ઉંડી આશ ધારીને, મેં તારો સંગ કીધો તો (૨)
ભરૂંસો દઈ ભુલાવી ઓ ! વિરાગી શું ગયો ત્યાગી (૨)—હવે તો.

વીર કુણાલ— રાગ—ગઝલ.

સમય જો હોય સારો તો, સકળ સંસાર સારો છે;
સમય સારો સધાવ્યો ત્યાં, નહીં સંસાર તારો છે.
સમય પર જે મહારાજા, સમયપર તે ધરે ભગવા;
સમયપર ખાય જે ધક્કા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.
ચડે વાદળ ચડે ભરતી, ચડે જોબન વધે લક્ષ્મી,
ઘડીમાં તે પડી જાતાં, સમયનો રંગ ન્યારો છે.
સમય સારે ન સારૂં જે, કરે તે સહુ ગમારો છે,
અભાગી ખાય તે ખત્તા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.

રાજ તિલક—(સ્વરાજ્ય સિદ્ધિ શામાં) રાગ—ગઝલ.

સુતરને તાંતણે સ્વરાજ્યની સિદ્ધિ સમાઇ છે !
રૂડા આ રેંટીઆથી તો, અમારી બાદશાહી છે !

સ્વતંત્ર હિંદને રાખે, શરીરો રંકના ઢોંક !
આપે તંદુરસ્તી તો, અમારે બાદશાહી છે !
ગરીબી હો, ફકીરી હો, અખંડિત આત્મશ્રદ્ધા હો !
'અમૃત' આબરૂ રહી જો, અમારે બાદશાહી છે !

સ્વદેશ સેવા— રાગ—ગઝલ.

સૃજેલાં શ્રી પ્રભુજીએ, મનુષ્યો સર્વ સરખાં છે;
નથી કોઇ ઉંચ કે નીચો, જીવનનો સહુના સરખાંછે!
પ્રભુજીની જગત વાડી, તણાં ફુલડાં સહુ જીવો;
સુગંધીથી ભરેલાં સહુ, સમજીએ તો એ સરખાં છે!
વિષમ આ વિશ્વનો—વાયુ, કરે જીવ ક્રોધીને ઘેલાં;
ન મનહર દોષ માનવનો, સકળ આત્માઓ સરખાંછે!

રાજ તિલક—(કુદરતી એક્તા) રાગ—કવ્વાલી.

સહુ ફરજંદ ખુદાનાં છે, સહુમાં નુર ખુદાનું છે;
અગર હો હિંદુ યા મુસ્લીમ, સહુ કુદરત ખુદાનીછે.
પઢો પુરાણ, યા કુરાન અવસ્તા, બાઇબલ, ઇન્જલ,
સહુમાં તેજ છે સરખું, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
જપો મુખ રામ કે રહેમાન, અગર જરથોસ્તકેઇસુ;
જુદા છે નામ એ તો પણ, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
પ્રભુ છે કાશી કાબામાં, મંદિરો ને મસ્જીદોમાં;
હરી હકતાલા એ 'અમૃત' સહુ કુદરત ખુદાની છે.

સુર્ય કુમારી— રાગ—ગઝલ.

રીબાયો છું, ફસાયો છું, કુટાયો છું, લુંટાયો છું;
દુભાયો છું મુંઝાયો છું, અમારી આમ બાબત છે.

પકડતાં જાળમાં ઉંદર, ભરાયો સર્પ તે અંદર;
હું ઘોડા બદલ ખચ્ચર, અમારી આમ બાબતછે!
(પણ તે થયું કેમ ?)
બીજાણુ નાર નખરાળાં, મુંઝાણું જોઇ ગોટાળા.
પછીથી પુંછડાવાળો, મળ્યો તો આમ બાબત છે!
તમારા કષ્ટ સઉ ટળશે, અવશ્યે ન્યાય પણ મળશે,
તમારા શત્રુ સપડાશે, અમારી એ કબુલત છે!
તમારી એ કબુલત છે! અમારી આમ બાબતછે!

પુંડલીક — રાગ—કવ્વાલી.

જ્યારે પડે આફત શીરે, ચાહનાર પણ આઘા ખસે,
જેને પડે તે ભોગવે, બીજા ઉભા સ્હામાં હસે.
ચઢતી મહીં, તો હાજી' હા. કરનાર જગમાં લાખ છે;
પડતી મહીં દે સાથ જગમાં, કોઇ એ વીરલા વસે.
જો બન્યા પોતેજ મુરખા, તો બીજાનો વાંક શો;
તે બળે નહીં કેમ થઈ જે, અંધ અગ્નિમાં ફસે.
આજ ખુલ્લી આંખથી, જોયું—સગાં સહુ સ્વાર્થનાં!
જાણ્યા છતાં મારા સમા, ભોળા દિવાના થઇ ફરે—

વીરવીજય — રાગ—ગઝલ.

લગાડી મોહીની દીલની, મને વ્હાલે વિસારી છે;
સુકાતો બાગ જોબનનો, કપાતાં કાળજાં કુણાં;
તુટી દીલની લગામો તો; પછી બુરી બીમારી છે—
બના ના ભેદયા વ્હાલા, ઠરી ઘાયલ જીગર મારૂં;
મને ચુરા જીગરના તો, ગુન્હેગારી : તમારી છે—

બુન્દા લાખો હશે મારા, દીસાવર તે છતાં પ્યારા,
દીવાનાં પર દયા લાવો, વિનંતી એ હમારી છે—

વીરવીજય— રાગ—ગઝલ

તમોને જો તમારાથી, તમારો દેશ પ્યારો છે;
ના તજશો ધર્મ નીતિ તો, વિજય અંતે થનારો છે
હશે જો સંપ ને સમતા. વળી કર્તવ્ય ને હિમ્મત
તમારા ભાગ્યનો આખર, ચમકવાનો સિતારો છે
જશે એ રાત અંધારી. ચમકતા શૌર્યનો ભાનું;
ઝુકો યાહોમ કરી રણમાં, વિજય ડંકો તમારો છે

વીર કુણાલ— રાગ—ગઝલ

અમારા દેશને છોડી, અમે થાનાર પરદેશી
હૃદયને મેળવી લેશે, અમારો પ્યાર પરદેશી.
થયા દુર્ભાગીયાં એવા, તજાવી દેશની સેવા
ભટકશુ પારકાં ઘરમાં, બની લાચાર પરદેશી.
અમારા ધર્મ નીતિથી, અમારી સત્ય રીતિથી,
અમે સત્કર્મથી થઇશું, હૃદયના હાર પરદેશી,
અમારા દેશ બંધુઓ, અમારી જન્મ ભુમીમાં.
હવે છેલ્લા પ્રણામો છે, અમે હદપાર પરદેશી !

પૃથ્વીપુત્ર— રાગ ગઝલ.

નથી પરવા જીવન ધનની, ફના અંતે થનારૂં છે,
તો સ્વામીના વચનપરથી, સમર્પણ સૌ અમારૂં છે
અખીલજગમાં વિશ્વમીત્રો, વિશ્વઆત્મા સમર્પણ છે.
હવે જાણ્યા છતાં પણ આ સહવાસ શા માટે ?

અમી કહી ઝેર અહુ દીધાં, ભરોસે તે અમે પીધાં,
જીવન નીર્દોષના લીધાં, છતાં સહવાસ શા માટે ?
તવંગર હો કે હો મ્હોટા, ભલે હો દેશના સુબા,
દયા ગરીબોની જાણે ના, પછી સહવાસ શા માટે ?

બીનલમુંજાલ— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

તુટેલા તાર વીણાના, તે બંધાશે ફરી પાછાં,
ફુટેલા પ્યારનાં વાજાં, ન સંધાશે કદી પાછાં,
દીવાલોમાં પડયા ચીરા—તે સંધાશે ફરી પાછાં, (૨)
થયા ચીરા જીગરના તે, ન સંધાશે કદી પાછાં,
પડયા જે મ્હોતના મુખમાં—ઉભા થાયે ફરી પાછા. (૨)
ઘવાયા બેવફાથી જે, ન સાજા થાયે તે પાછા.
પડેલા ઝખમના ખંજર—ના પુરાયે તે ફરી પાછા. (૨)
પડેલા જુલમના ઘા તે, ન રૂઝાયે કદી પાછા—

બીનલમુંજાલ— રાગ—ગઝલ.

છે આંસુડાની જીન્દગી તે, આંસુડામાં વહી જાશે,
ભલે સ્નેહનાં કે શોકનાં, પણ આંસુડામાં ભળી જશે
પ્રીતી તણું રૂધીર અશ્રુ ઉષ્ણ વહે નસ નસ મહીં,
આ જીંદગીમાં હર્ષ કે, હુંમાં હવે કંઇ રસ નહીં.
જન્મની બાલ જોગણુ આ પ્રવાસી—પ્રેમ આલમની,
સતાવ શીદને ભાઇ, જપું માળા હું વા'લમની,
પુજારણુ ચીત્રપટમાં આ, વીરાજેલા વીલાસીની,
ભીખારણુ પ્રેમની હું તો, હૃદય વનના કલાપીની.

સત્ય પ્રકાશ— રાગ—ગઝલ.

શીયળ સદધર્મનું પાલન, સદા શાન્તી પતિ સેવા;

સદનશીલતા વિના સ્ત્રીના, હૃદય ભંડાર સુના છે,
સ્ત્રીયોચિત સદગુણો વીણ સહુ, ભણ્યા પણ ન ગણ્યા ગણુવાં,
વૃથા એ ભાર ભણતરના, જીવન સંસ્કાર સુના છે.
ખરી શોભા ન વસ્ત્રોથી, ન સુંદરતા ન ભુષણ છે,
ખરા શણગાર સદગુણના, વિના શણગાર સુના છે.
મળે કે ના મળે પ્રીતી, ટળે કે ના ટળે દુખડાં,
છતાં સ્ત્રી ધર્મ તજવાથી, અરે અવતાર સુના છે.

સંસાર નૌકા— રાગ—ગઝલ.

ભલે બહુ ભાવથી શીખે, શીખેલું વ્યર્થ તે જાએ,
કરે મહેનત છતાં સોનું, ધર્યું તે ધુળ થઇ જાએ ?
લખ્યું વાંચ્યું ભણ્યા—ભુગોળ, ને ઇતિહાસ અવલોક્યા,
વળી હીસાબ ગણવામાં, દીવસના—દીવસો રોકયા.
સફળ એ જાણવું અંતર, બધું છે ધુળપર લીંપણ,
નથી સદગુણ તો શિક્ષણ, નકામું સર્વ કહેવાએ.

કુદ્રતી પ્રભાવ— રાગ—કવ્વાલી.

વખત પલટાય છે જ્યારે, બધું પલટાઇ જાયે છે,
બને છે રંકના એ ભુપ, નૃપાળો રંક થાયે છે.
જમાનો તે ગયો જુનો, હવે નવયુગ આવ્યો છે,
ન મળતા ન્યાય પણ પુરા, ગરીબો તો ખુંદાયે છે—વખત.
નથી એ દોષ કોઇનો, ખરેખર ખુબી કીસ્મતની,
હતા જે ભક્ષ સિંહોના, શિયાળો આજ ખાયે છે—વખત.

ભાગ્યોદય— રાગ—ગઝલ.

દીલ મારૂં આ દીવાનું, ફટક્યું ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?

જેમ જેમ લગામ ખેંચું, જઇ જઈ મરે છે ક્યાં ક્યાં?
પુરાઈ પીંજરામાં, હું પંખીણી ખુશીથી,
તોએ પછાડી પાંખો, ફોગટ ફરે છે ક્યાં ક્યાં?
જુવાની આ મુંઝાવે, પણ સત્ય કેમ છોડું?
તોયે હૃદય પ્રણયની, પ્યાલી ભરે છે ક્યાં ક્યાં?
ક્યાં ક્યાં જીગર ચીરાયે, ક્યાં જીંદગી સુકાયે,
જાણું ન આંખમાંના આંસુ, ખરે છે ક્યાં ક્યાં?

દીવાન— રાગ–ગઝલ–કવ્વાલી.

આ દુનીયામાં એક ગણાતા, રામ ને રહેમાન,
જુદા થયા જ્યારે બન્યું, કમભાગ્ય હિન્દુસ્તાન.
ગૉડ કે ગોપાળ—નામો જુદાં સરજાયાં,
ખુદા,અલ્લા,ઇશુ ને ઇશ્વર,માતા મહામાયા–એક છે.
જુઓ તપાસી શાસ્ત્રો, પુરાણો વેદ ને કુરાન.
રહીએ સંપ જો સમજો તો હિન્દુ ને મુસલમાન.
એકબીજાનો દ્વેષ કરતાં,દુશ્મને કર્યોઘિરપ્રવેશ–એકછે.
જાગી જુઓ વૈભવ આપણાં ચાલ્યાગયા પરદેશ-એકછે.

રૂક્મણી–સ્વયંવર— રાગ–ગઝલ–કવ્વાલી.

યમુના તણા કીનારે, ગોપાળ ગૌ ચરાવે,
સંગીત સ્વર ઇશારે, રાધા નીકટ બુલાવે.
બંસી ધ્વની સુણીને, શુદ્ધ દેહની ભુલીને,
નીકળીને ઘરથી રાધા, ગોપાળ સાથે આવે.
યમુના સરિત કુંજે, શૈયા કમળ બીછાવી,
શ્રીકૃષ્ણ કર કમળથી, રાધા ચરણ દબાવે.

સિદ્ધ સત્યેન્દ્ર— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

ન સમજુ સ્વામી શી રીતે, ચરણુ સેવા બજાવું હું,
ન એવી કોઇ વસ્તુ જે, પ્રભુ તમને રીઝાવું હું.
તમે છો પુર્ણ વ્યાપક બ્રહ્મ, અનંતાનંત બ્રહ્માંડે,
કયું સ્થળ ખાલી છે તમથી, કે જ્યાં સ્વામી બોલાવું હું.
સદા નિર્મળ નિરંજનને, વળી નિર્વાસ ને નિર્લેપ,
પછી જળ સ્નાન ચંદન ધુપ, કયાં પુષ્પો ચઢાવું હું.
જગત સૌંદર્યના અને સુંગાર સૃષ્ટિના,
કયા સુંગાર વસ્ત્રો એ, દિગમ્બરને વિટાવું હું.
સ્વયંભુ તાતના તેજે, તપે રવી ચંદ્ર ને તારા,
મહાજ્યોતિ દિપકને અલ્પ જ્યોતિ હું બતાવું શું.
સુમન ભાવે સુમને પુજ્ય, સુમન સહ તન કરૂ અર્પણુ,
છો અંતરયામી અંતરના, પછી તમને જણાવું શું.

કુમારપાળ— રાગ-ગઝલ.

જીવનનો જે સમય બાકી, વૃથા તે નવ જવા દોને;
કરો શુભ કર્મ ભવ તરવા, ખબર છે કાલની કોને—જીવ.
ઘટે આયુષ્યના દિવસ, છતાં કરીએ છતાં ખોટાં,
જીવન વિશ્વાસ એ ખોટા, ખબર છે કાલની કોને—જીવ.
તરંગોની તરળ જ્યોતિ, પળે પળ જાય પલટાતી,
ઘડીભરનું ન સુઝે સાં, ખબર છે કાલની કોને—જીવ.

અરૂણોદય— રાગ ગઝલ—કવ્વાલી.

મ્હારા કહું વહેવારની બે વાત આ અનુકુલ છે,
અભીમાનથી ન સાંભળો, તો આ તમારી ભુલ છે!

મન માનતું મળતું નથી, કોઇને બધુંય સંસારમાં,
ખાસીમાં ખામી ખોળવી, એ તો તમારી ભુલ છે.
કાળા છીએ રંગે અમે પણ, કાળજાં કાળાં નથી,
તેનીય કીંમત ના કરો, તો આ તમારી ભુલ છે.
છોડી અમે શ્રી રામને, જપીએ તમારા નામને,
તોએ ન રાખો નેડલો, તો જીવતર અમારૂં ધુળ છે.
મીઠાં અમી આપો નહીં, તો ચાહ એ શા કામનો,
આ' પાઇ બાળો કાળજાં, એ તો તમારી ભુલ છે.
પરાર્થે આ જીવન દેવું, વિરલ જનનેજ પ્યારૂં છે,
બને સુરમો નયનનો તે. નયન મારા ધરૂં ચરણે,
બને જુતા ત્વચાના તો. શરીર સ્વામી તમારૂં છે.

રાજા શંભાજી— રાગ–ગઝલ.

અણુય અમૃત પીનારાને, મરણ દરકાર શા માટે?
ડુબ્યા છે તે તર્યા સાચા. પછી ભવપાર શા માટે?
તમારૂં એક આંસુ ને, અમારા આંસુના સિન્ધુ,
બરાબર છે પછી બાકી, જમા ઉધાર શા માટે?
જીવન જો પ્રેમમાં ખોયાં, મરણ જો પ્રેમનાં જોયાં,
ગજવીએ સ્વર્ગ પણ પ્રેમે, પછી અવતાર શામાટે?

મીનળ મુંજાલ— રાગ—ગઝલ.

જગતના જાણ ભેદુઓ, રસીક દિલના દીલાવર કો,
બતાવો કોઇ તો આશક?..............જગતના.
કરૂં તન બદન સૌ કુલ, આપું માગો જે તે મુલ,
ઝુરે આ કુમળું બુલબુલ, બતાવો કોઈ તો આશક?

મૃદુ આંખડી આંજી, ગુંથી વેણી ફુલડાંથી,
કંચુકી કસકસી બાંધી, બતાવું-કોને તે આશક ?

વીર કેશરી— રાગ—ગઝલ.

ખરા તે હીંદના સંતાન, લડે જે હીંદને કાજે,
લડે જે હીંદને કાજે, મરે જે હીંદને કાજે.
દુભાંતો દેશને દેખી, ચડે વા'રે ઉમંગેથી,
પ્રભુ કે બાદશાહોથી, ઝુઝે જે હીંદને કાજે,
ન મોહે માયા મહોબતમાં,ન લોભે માલ દોલતમાં,
જીવન જર પ્રાણ સૌ પક્ષમાં,તજે જે હીંદને કાજે.
यतो धर्म स्ततो जय છે,કરો યાહોમ શો ભય છે.
અમર તે થાય છે નિશ્ચે, મરે જે હીંદને કાજે.

અહલ્યાબાઇ— રાગ—કવ્વાલી.

દુનીયા તણાં દિવાના, દીલભર મજાઓ લુટે,
તુટે જીવનની દોરી, આશા છતાં ન છુટે—
બાળક મટી યુવાની, આવે ભલે દિવાની;
તન ધન મળે તરુણી, આશા છતાં ન છુટે—
આવે પછી બુઢાપો, ધોળા થતાં નીમાળા;
રે' બાકી લાકડી લાળા, આશાછતાં ન છુટી—

વીર કેશરી—

દુર્પદ તજો હરામી, દુનીઆ નથી સદાની;
જર જોરને જુવાની, સહુએ થવાની હાની.
સાચી સલાહ માનીરે, કરણી કરો મજાની;

મમતા મુકોને પ્રાણી, સહુ અંતે ધુળધાણી.
આ જુઠી જીંદગાનીરે, સ્વપ્નાસમી લ્યો જાણી;
કોઇ આજ કોઇ કાલે, પરલોક પંથ ચાલે.
જમ દુત આવી ઝાલેરે, દુનીયા ડુબી જવાની;

વીર કેશરી— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

થવાનું ના થવાનું કહે, નજુમી કોણ એવો છે ?
ન જાણ્યું જાનકી નાથે, સવારે શું થવાનું છે ?
હતી શલ્યારૂપે અહલ્યા, જગતમાં વાત જાહેર છે ?
ન જાણ્યું જ્ઞાની ગૌતમે, સવારે શું થવાનું છે ?
હતા કૌરવ અને પાંડવ, જગતમાં મહાબળી યોધા.
ન જાણ્યું ભીષ્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે ?
રમ્યા જુગટુ સહુ સાથે, વિભુતી સૌ ગયા હારી,
ન જાણ્યું ધર્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે ?

પૃથ્વી પુત્ર— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

લોકો કહે છે કૃષ્ણ કર્તા, અકર્તા સાક્ષાત છે;
તો ધ્યાન દઈને સાંભળો, આ અજાયબીની વાત છે.
ખાંડવને બાળ્યું અર્જુને, લંકા હતી સોના તણી;
હનુમાનજીને પુંછડે, ત્યાં આદર્યો ઉત્પાત છે—
બાળ્યો નકામો કામને, એભાનમાં શ્રી શંકરે;
દારિદ્ર જગનું બાળવા, ના કોઇની તાકાત છે—
આ કોલસાનો ભેદ એ; દારિદ્ર બાળો દેશનું;
જો કૃષ્ણથી એ ના બળ્યું, તો અજાયબીની વાતછે.

અહસ્પતિ સમ વિદ્વતામાં, વિપ્ર આ સાક્ષાત છે;
ઉલટા તણું સુલટું કર્યું, એ અજાયબીની વાત છે—

મીનળ મુંજાળ— રાગ—ગઝલ

પાળે પ્રજાને પુત્રસમ, તે દેવસમ પૂજાય છે.
યશગાન એવા નૃપતિઓનાં, દેવતાઓ ગાય છે.
જગતમાં પાળે પ્રજાનાં હિત, નૃપ એ જાણે ધર્મની રીત-જગતમાં
જે ન્યાય આપે શીખવે, રાજા થવા તે યોગ્ય છે;
વિદ્યા કળા ને શીખવે, રાજા થવા તે યોગ્ય છે
અફસોસ છે પણ એટલો, કે કોઇએ ના કામના;
રાજા બધા ધર્મો ભુલી રાજા, રહ્યા એક નામના.

મીનળ મુંજાળ— રાગ—ગઝલ.

વચન આપી ન પાળે જે, પોતાના કહીને મારે જે;
એવા ઠગ સ્વાર્થી સાથે, કહો સહવાસ શા માટે ?
ઉપરથી લાગે રૂપાળા, પરંતુ હૃદયના કાળા.

ચાલુ જમાનો— રાગ—ગઝલ.

અમારો કોઇ નથી આરો, સમય છે પ્રાણ લેનારો.
પડયો શિર દુઃખનો ભારો, પિતાજી મારો કે તારો.
થઈ છે પાયમાલી શર્ત, સદાથી પિતા ભારી,
ગયાં ઘરબાર ને ધનમાલ, આવી સખ્ત લાચારી,
બુરો તકદીરનો તારો, પિતાજી મારો કે તારો—અમારો.
ન ખાવા અન્નનો દાણો, ન પીવા ગોળીમાં પાણી;
નહીં તન ઢાંકવા કપડું, કહું શું વાત વિસ્તારી,
થયો સંસાર આ ખારો, પિતાજી મારો કે તારો—અમારો.

છત્ર વિજય— રાગ—ગઝલ. (ગૌ પોકાર).

નથી દીધાં દુઃખો તમને, ન ત્રાસે તમને બાળ્યાં છે;
અમારાં બાળનો હક દઇ, તમારાં બાળ પાળ્યાં છે !
અમારા દેહના દઇવત, નીચોવી તમને સ્પર્ષ્યા છે !
ફરાવી પાન પયના ને, જીવન તમને સમર્પ્યાં છે !
અરે ઓ હીન્દના વાસી, શું બદલો એહ આપો છો !
બનાવી ચર્મના જોડા, છરાથી ગળાં કાપો છો !

મણીકાન્ત— સાથે શું લઇ જઇશ ?

ચીવટ રાખી હરી ભજને, જગત જળ ઝાંઝવા જેવું;
જમાવેલું પડયું રે'શે, નથી સાથે કશું લેવું.
મગન મનમાં નહિં થા તું, અરે દીન એક તો મરવું;
છતાં કાં લાગ જાવા દે ? પ્રભુનું નામ દઇ તરવું !
સગાં વ્હાલાં લઇ સાથે, નથી તું ભાઇ ! જાવાનો;
સકળ ધન તો ધર્યું રહેશે, પછી ત્યાં શું બતાવાનો ?
ભરી લે ભક્તિના લાહુ, અવલ એ કામમાં આવે;
પછી ના રાખ તું શંકા, ખજાને ખોટ ના જાવે !
લખી લેજે હૃદય શંકર તણી આ શિખ છે સારી;
સફળ થાશેજ જન્મારો, રટણ કર કૃષ્ણ ગીરધારી !

મણીકાન્ત— ગઝલ.

સુખી સંસારને ધારી, ભુલો તું કાં ભમે ભમરા !
દુઃખોથી છે ભરેલો આ, સકળ સંસાર મન ભમરા !
સુખોની છાંયડી જોયે, દુઃખોના વાયરા વાયે;

સુખો લાગે અતિ મીઠાં, દુઃખો હાયે ! ન સ્હેવાયે !
ભલે સુખ હોય સૌ વાતે, ન હોયે સુનતા કાંઈ;
મરે જો સુત વ્હાલો તો, સુખો સૌ જાય પલટાઈ !
અમર પુત્રી બને વિધવા, કહો દુઃખ એજ ક્યાં કમ છે ?
કુસુમ સુખ ફરૂ કરમાયે, નહીં ઓછો સીતમ એ છે !
કંઇ જન દર્દથી ઘેલા, કંઇને અન્ન નહિ ખાવા;
કુટુંબ પરીવારથી ત્રાસી, બને છે કૈંક જન બાવા !
કંઈ જન જઈ કુવે પડતા, કંઇ ખંજર ખાઈ મરતા !
કંઇ જન ઝેર ફાકીને ! દુઃખી નિજ દેહ પરહરતા !
કંઇ સ્થળ વાગતાં વાજાં ! લગન કોઇ સ્થળે થાતાં !
રૂદન કોઈ સ્થળે થાયે ! સગા વ્હાલા મરી જાતાં.
અરે! સંસાર આ એવો, દુઃખોથી છે ભરેલો રે !
કહે શંકર જપો જગનાથ, ને જંજાળ મેલો રે !

વીર કુણાલ— ગઝલ.

હું આપરો તું કોડીયો જોડી વીંછી ને સાપની,
મીઠા ડસીને પુછ્યું છે બુદ્ધિ કોઇના બાપની;
કાયદો પુછી શકે નહિં એવી વિદ્યા આપણી,
કાવદેથી બોલી ફરવું છે બુદ્ધિ કોઇના બાપની.
માથાંઓ મુંડી મુર્ખના પહેરાવી ટોપી માપની,
કહેવું અમે શું જાણીએ છે બુદ્ધિ કોઇના બાપની;
ચોરો સહુ સંસાર અહીં પરવા કરો ના પાપની;
શ્રીકૃષ્ણ ગીતામાં કહી ગયાછે બુદ્ધિ કોઇના બાપની.

મણીકાન્ત— —ગઝલ—

દયાળુ દીકરીવાળા દયા વાંઢાપરે લાવો:

દુઃખી છે જીંદગી મારી કૃપાળુ કોઇ પરણાવો !
સુનું ઘરબાર મ્હારૂં છે, વિના નારી અકારૂં છે;
પરણવું પ્રાણ પ્યારૂં છે, હવે ના લેશ તરસાવો !
સકળ લોકો કહે 'વાંઢો', ભરૂંસો તેનો છાંડો;
કહે છે લોક કંઇ ગાંડો, તપેલાને નહિ નાવો !
સગું ના કોઇ સંગાથે, અરેરે ! રાંધવું હાથે;
વળી ઘરકામ તે સાથે, કરૂં હું કેમ બતલાવો ?
કડાકુટ ઘરતણી કરવી, નિયમસર નોકરી કરવી;
નથી નવરાશ બે પળની, કરૂં કોનાપરે દાવો !
હૃદયની વાત ક્યાં કરવી, પ્રીતિ પ્યાલી કહાં ભરવી ?
ધીરજ તો ક્યાંસુધી ધરવી ? નિવેડો તેહનો લાવો !
પ્રીયાના સ્વપ્ન આવે છે, મ્હને મોજી બનાવે છે;
પ્રભાતે તે સતાવે છે, દયા તો કોઈ દરશાવો !
પિતા સૌ દ્રવ્યને ચાહે, સુતા ધનકાજ વેચાયે;
અછત કન્યાતણી થાયે, કુધારો કોઈ અટકાવો !
પુરો પૈસો નથી પાસે, અરેરે કેમ પરણાશે ?
કુંવારી જીંદગી જાશે કરૂં દરરોજ પસ્તાવો !
સુતાનું દ્રવ્ય લેનારા, સુણો તમથી કસાઇ સારા;
તમોપર શ્રાપ છે મ્હારા, હૃદયમાં લાજ કંઇ લાવો !
અહો ! કન્યાતણા વાલી ! પિવાડો પ્રેમની પ્યાલી;
અરેરે ! દુઃખ લો ટાળી, લઉં સંસારનો લ્હાવો !
વિનતી આ સુણો મ્હારી, ગયો છું હામ સૌ હારી;
કરે કોઇ ઘરબારી, નહિ તો હું બનું બાવો !

કહે 'શંકર' બિચારા રંકને, ના દાદ કો' દેતું;
પિતા જ્યાં દ્રવ્યના લોભી, પછી ફરિયાદ કો' લેતું !

ભાગ ત્રીજો.

સિદ્ધાર્થ અને સિદ્ધિઓનો સંવાદ.

બુદ્ધદેવ—

સિદ્ધિઓ—છો રાજયોગી રઢીયાળા, અમે જપીયે તમારી માળા;
શ્યામ રસાળા સ્નેહે સ્વીકારો, પ્રથમ ઉરના **સન્માન**
તમે મન માન્યા મહેમાન (૨)—છો રાજ.

કાન્તિ—કાન્તિ દેવી હું જગે ગણાઉં, અનુપમ કાન્તિ શાન્તિ લાવું;
કલ્પવૃક્ષથી આપું અધિક હું, લ્હો માગ્યા **વરદાન**;
તમે મન માન્યા મહેમાન—છો રાજ.

સિદ્ધાર્થ—આત્મ કાન્તિ મમ જગે પ્રસારી, માનવનાં દુઃખ સહુ સંહારી
દિવ્ય જ્યોતિ જગમાં વિસ્તારી, સ્થાપું સુખનું સ્થાન;
અમારી એજ હૃદયની લ્હાણ—છો રાજ

શ્રી—રિદ્ધિસિદ્ધિ નિશ દીન દેનારી, ક્ષણમાં ઇચ્છિતને કરનારી;
ત્રિલોકમાં ફરનારી શ્રી હું આપું અનુપમ જ્ઞાન;
તમે મન માન્યા મહેમાન—છો રાજ.

સિદ્ધાર્થ—જગસેવા મમલક્ષ્મી સાચી, જેથી રહું હું નિશદીન રાચી,
એ વિણુ સંપત્તિ સઘળી કાચી, અંતર ગણું પ્રમાણ;
અમારી એજ હૃદયની લ્હાણુ—છો રાજ.

ભૂતિ, ધૂતિ—અનુપમ અક્ષય વૈભવવાળી, ભૂતિધૃતિ નવકોઇએ ભાળી,
કુબેરથી રઢીયાળી આપું, વિભૂતિ હર્ષ નીધાન;
તમે મનમાન્યા મહેમાન—છો રાજ.
આત્મરતિને વિભૂતિ ગણુતો, મન ચાહેલ્યાં નિશદીન ફરતો,
પુણ્યપંથ સંચરતો દેવી! ત્યાગું ભલે મમ પ્રાણ;
અમારી એજ હૃદયની લ્હાણુ—છો રાજ.

ભર્તૃહ —
અલે જગાકે દ્વારે ખડો જોગી.........
એ સ્વામી બીન અન્ય ન કોઇ આયો માંગન મમ ભોગી.

સુકન્યા સાવિત્રી—(યમ, સાવિત્રી—સંવાદ).

યમ—શા માટે શ્રમ કરે સતિ, તુજ પતિ ભક્તિ સાચી (૨)
હવે પુત્રી તું વળ પાછી (૨]

સાવિત્રી—સજ્જન કેરા સાથમાં, મેં ડગ ભરીયાં સાત;
મીત્ર ભાવે સુણજો હવે, દીન વનિતાની વાત.
ધર્મ જે વેદપુરાણે ભણીઓ, મુખ્યધર્મ ગૃહસ્થાશ્રમ ગણીઓ;
કૃપાનાથ! મમ પ્રાણનાથ! શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)
વળું મહારાજ! કયમ પાછી (૨)

યમ—સુણી વિવેકભરી મૃદુવાણી, થયો પ્રસન્ન અતિ મન શાણી,
સત્યવાનના જીવિત વિના કંઇ, ઇચ્છિત વર યાચી (૨) હવે.

સાવિત્રી-મહારાજ! (મારાં અંધ સાસુશ્વસુર આંખે દેખતાં થાય) યમ—" તથાસ્તુ " ભાગ્યવતી! તું અતિ દૂર આવી,

આપ કોથી મિથ્યા નવ ભાવી—શા માટે.

સાવિત્રી—પતિ સમીપ શ્રમ નહી જરી, જ્યાં જાએ મમ નાથ;
તપ વ્રત આપ કૃપા વડે, ત્યાં આવું તમ સાથ.
સંગત સજ્જનતણી નથી સોંઘી, મૈત્રી સંત પુરૂષની મોંઘી.
કૃપાનાથ! મમ પ્રાણનાથ! શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)
વળું મહારાજ.

યમ—અર્થ યુક્ત સંભાષણ તારૂં, બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારૂં,
સત્યવાનના જીવિત વિના કાંઈ ઇચ્છિત વર યાચી—હવે.

સાવિત્રી—"મહારાજ! (મારા બુદ્ધિશાળી સસરાજીને
પાછું રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય.)"

યમ—"તથાસ્તુ" ઉત્તમ વર બે આપ્યાં જાવે,
હજી પ્રેમદા પૂંઠળ આવે—શા માટે.

સાવિત્રી—સુપાત્ર જન કરતાં કદી, સુપાત્રનું સન્માન;
સાધુ તો દુશ્મન તણું, પણ સાધે કલ્યાણ.
સંત પુરૂષોની સમાન દૃષ્ટિ, દયા તણી વર્ષાવે વૃષ્ટિ.
કૃપાનાથ! મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી(૨)-વળું.

યમ—શીતળ વચન સુધાસમ તારાં, તૃષા તૃષાતુરની હરનારાં;
સત્યવાનના જીવિત વિના કંઇ ઇચ્છિત વર યાચી—હવે.

સાવિત્રી—"મહારાજ! (મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધિ કરનાર
મારે સો ભાઇ થાય.)"

યમ—"તથાસ્તુ" સાસરીયાનું માન વધાર્યું.
પિયર તણું પણ કાજ સુધાર્યું—શા માટે.

સાવિત્રી—પર દુઃખે દુઃખીયા બને, દુઃખદ કાપ વિશ્રામ;
એવા મારે સંતનો, કરવાનું શુભ કામ.

સ્વજનમાંહી વિશ્વાસ ન લાવે, સજ્જન ઘર પુછતું સૌ આવે;
કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨)—વણું.

યમ—મધુરા નવીન વચન સંભળાવ્યાં, અતિશય તે મારે મન ભાવ્યાં;
સત્યવાનના જીવિતવિના કાંઇ, ઇચ્છિત વર યાચી (૨)હવે.

સાવિત્રી—"મહારાજ ! (મને મારા સ્વામીથી ઔરસ સો પુત્ર થાય.)"

યમ—"તથાસ્તુ" ઘટે ન થાવું અતિ વર લોભી;
તજી પુંઠ હવે જા અહીં થોભી—શા માટે.

સાવિત્રી—સ્વધર્મ વ્હાલો સાધુને, જે ચુકે નવ લગાર;
સાંપ્રત ભૂત ભવિષ્યની, ગતિ તણા આધાર.
સજ્જન ફરે ન આશા આપી, બોલ્યું અબોલ્યું ન કરે કદાપિ.
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિ રાચી (૨) વણું.

યમ—અમૂલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાધે તુજમાં ભક્તિ મારી;
ભગવતિ! છેલ્લું ઉત્તમ અનુપમ, ઇચ્છિત વર યાચી(૨)હવે.

સાવિત્રી—પુત્ર તણું મુજને દીધું, પ્રભુ ! આપે વરદાન,
જીવતદાન દઇ જીવનને, સત્ય કરો ભગવાન.

મુકન્યા સાવિત્રી

ઋષિકન્યા—ના તરસાવ (૨) મધુકર ડંખ દઇ ક્યાં ઉડે;
ફરી ફરી નહીં મળે આવો દાવ—ના૦
સ્નાન કરી લે તન સરવરમાં, કળશ કનકના ગૃહીને કરમાં;
લઇ લે સુખનો લ્હાવ—ના૦

સત્યવાન—પ્રાકળનું જળ હોમ ન પીઉં, જાણી જમશો તો, આજીવું;
તજ તુજ માન સ્વભાવ—ના૦

મુકન્યા સાવિત્રી—

લાગી લગન મને તારી, ઓ લલના ! લાગી—(૨)
સુરપતી ! મતિ શું વિસારી ? ઓ લલના !
સુંદરી શચિથી, અધિક સુખ આપું,
પટરાણી કરી સ્થાપું, ઉથાપું ન વચન મનોહારી. ઓ—

પૃથ્વી પુત્ર—ભગવતી અને સખીઓ.

નવીન પ્રેમરસભીની મૃગનયની, ભાન તું કયાં ભૂલી આવી,
આણી સલુણી મદન મદ ભીણી, કોણે તને ભરમાવી બ્હેન—ભાન;
સરવર તટપર જળક્રીડાએ, સહજ સખી એ તો આવી,
ચંપક છાંયે ઉભી રહી, એને ભોગીએ ભરમાવી,
અરસપરસ અમ આંખ મળી, મને લોચનીયે લલચાવી—બ્હેન.
માર્ગે જતાં મળ્યો મધુકર, નિકટ મઇ અણજાણી,
મદભર રસીલા રસ લુંટતાં, રસ ઘેન મહીં ઘેરાણી,
મન ગમતાની મોજમજામાં, કુસુમવેલી વીખરાણી—
બ્હેન ! ભાન તું ત્યાં ભૂલી આવી.

બિલ્વમંગળ—સુરદાસ.

દાસ પરે દયા લાવોરે, દયાળુ દેવા દાસ પરે દયા લાવો—ટેક
સંસારી સંબંધ ત્રોડી, જીવ આપ ચરણે જોડી,
હું તો બની બેઠો બાવો બાવોરે—દયાળુ.
આંખો વિના સંકટ આવું, ખાડામાં ગોથાં ખાઉં.
વારે અવિનાશી આવો આવોરે—દયાળુ.

બિલ્વમંગળ—સુરદાસ.

આ તારાં વચનો સારાં, સ્નેહે સાંભળતાં.
શાન્તિ પામ્યું છે મન મારૂં રે આજે—આ.
જગની જંજાળમાંથી પડતો બચાવ્યોજી,

ધન્ય ગુરૂ ચિન્તામણી. ધારું રે આજે!
ભક્તિ ભગવાન કેરી કરતાં હમેશાંજી,
મવાનું સ્વરાએ શુભ તારૂરે એ શાણી—આ તારાં.

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ— રાગ, ભજન.

વિષય વાત મમ માત તજીને, કૃષ્ણ ભજન તું કરવા દે,
ધર્મ વૃત્તિએ ધરણીધરનું ધ્યાન ધૃતિથી ધરવા દે,
અધમપણાને અલગ રાખી, ભંડાર ભક્તિના ભરવા દે,
નટવર નામનું નાવ મળ્યું છે, તો ભવસાગર તરવા દે!
નાશવંત નર નામ છોડીને, અક્ષય વરને વરવા દે-વિષય૦

સરસ્વતી ચન્દ્ર— રાગ, ભજન.

અયસે પાપીનર હોવેંગે કલજૂગમેં.

પગડી બાંધે પેંચ સવારે, ઠુમક ઠુમક પાંઉ દેગે.
ગલીઓં કે બીચ ફિરે બાવરે—નાર પરાઇ પાપી તકત ફિરેંગે—
ભૂખે પ્યાસે સાધુ આવે, ચપટી ચુન ન દેંગે.
સાલા સસરા મોજ જમાવે, ભાઇઓંસે પાપી રોજ લડેંગે—
માત બહેનકો કહ્યુ ન માને, મનમેં ના પાપ ધરેંગે.
જબ રાજાકો દંડ પડેગા, રોક રૂપૈયાં પાપી ગીનગીન દેંગે—
લાલ સ્થંભ લોહેકો ધખાઈ ઉસ્કે સાથ બંધેંગે—
તુળસીદાસ ભજો ભગવાના, પાપ પુન્ય દોનો સંગ ચલેંગે—

સતી અનસુયા—

ત્રિભુવન પતિ તારનાર, વ્હાર કરો મા...રી
વ્હાર કરો મારી હરિ, થાઓ સાબદા...રી—ત્રિભુવન૦
દીનદયાળ શરણે બાળ, ફિકરીની લ્યો સંભાળ;
પાડે છે પ્રાણીને પાપી દુષ્કાળ, પીવા મળે ન વારી—ત્રિભુવન૦

ભુલી ગઈ મમ દેહભાન, સ્વામીની સેવામાં લાગ્યું તાન;
ક્યાંથી કરાવું જળપાન, **પતિને સેવનારી**—ત્રિભુવન.

સરસ્વતીચંદ્ર—

શાંત સમાધી ધારી શું બેઠા, જાગો એ જોગી બાલા;
મ્હાર તમારે આવી ભીખારણ, ભોળી બિચારી બાળા;
ભ્રષ્ટ કલંકિત પ્રેમથી વંચિત, સંચિત પાપની શાળા;
વરથી વિખુટી વચનની જુઠી, ભાગ્યની ફુટી ભાળા;
"ત્યાગી ઘરજન વનમાંહી આવી, રાત અંધારી ઘોરરે;"
"ભવ જંગલમાં ભુલી ભમું, ત્યાં મળ્યા લુંટારા ચોરરે."
"લુંટી શોભા સુખ અને લુંટયા સહુ શણગાર;"
"પછી પ્રજાળી પ્રેમદા, ધગધગતે અંગાર."
અલગ થયા શું યોગી મ્હારા, અલગ અલખ જગાવો;
શરીર સળગતાં, શેષ વિભુતિ, અંગની અંગ લગાવો.

સતી અનસુયા—

મારે મોઢે મનાવી રાજી કહેવરાવી, ફુલાવી પટાવી પૂછો શું તમે (૨)
ફુલ સુગંધીવાળી રૂડાં રંગે રૂપાળાં; તેની મીઠી સુગંધી કોને ના ગમે(૨)
લીલાં પીળાં ઝાડ પાન, ઉપર પંખી કરે ગાન;
રોજ કાને સાંભળવા કોને ના ગમે (૨)
વાહ, કેવી છે શાણી, બોલે મધુર વાણી;
ડાહી ડમરીના બોલ મારા મનમાં રમે—મારે.

બુદ્ધદેવ— રાગ-ભજન, ઉસ્તાદી.

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં—સાર આ.
ધન ધરા સુત તાતની પ્રીતે, મોંઘા અવસરને મેં ખોયો—મેં બહુ.
મૃગજળ પીવા કામ ન આવે, વ્યર્થ ઇન્દ્રજાળમાં હું મોહ્યો—મેં બહુ.

પુણ્ય પરમાર્થનો માર્ગ ન શોધ્યો, વૃથા મેં વગોવ્યો—મેં બહુ.

સતી અનસુયા—

મહેમાન થયાં તમે મારાં, સ્વીકારશો મેહમાની.
મેહમાન કરે મેહમાની દુનિયા કહે દીવાની. (૨)

લક્ષ્મી—ધરી, વસ્ત્રાભૂષણુ અંગે, કરો રમત ગમત અમ સંગે;(૨)

રતિ—ઝુઝીયે મદનના જંગે,—સ્વીકારશો મહેમાની (૨)

અનસુયા—જેવી નીરવિનાની સરિતા; તેવી વહાલાવિનાની વનિતા (૨)
બીજી વ્યર્થ બધી મસ્તાની, દુનિયા કહે દિવાની, (૨)

લક્ષ્મી—કંઠે ધરો કુસુમની માળા, પહેરો નિલમના હાર રૂપાળા;(૨)મેં
શીર ઉપર મુગટ છોગાળા—સ્વી.

જેના પતી વસે પરદેશે તેણે રહેવું સાદે વેશે. બીજી વ્યર્થ બધી—દુ.

સતી અનસુયા—

આંખ વિના અંધારૂં રે, સદાય મારે આંખ વિના અંધારૂં.
કોઇ કહેશે લાલ લીલું-આ ધોળું ને આ પીળું;
મારે મન સઘળું કાળું કાળું રે (૨) સદાય.
કોઇને જગ લાગે સારૂં-કોઇને લાગે નઠારૂં:
મારે મન જીવતર ખારૂં ખારૂં રે (૨) સદાય.

સરદારબા—

બંસીવાલા આવજોરે મારો દેશ,
થારી સાંમરી સુરત પ્યારો બેસ—બંસી૦
આવન આવન કહે ગયોજી, કર ગયો કોલ અનેક,
ગિણતાં ગિણતાં ઘીસ ગઇ મોરી, આંગરીયારી રેખ,
સાંવરીઆ, રસિયા સલુણા, પીયાપે જીયામેં ઠરૂં એ નીસાર.

દોહરો. { હમ તો જોગી પ્રેમ કે'રે પ્રેમ હમારો દેશ;
સુખ નહી પાઇ પીયુકી, તબ લીનો આ બેસ—થારી-બંસી.

અનસુયા— રાગ ભૈરવી.

નહીં ચીજ કોઇ ગળી, ગરજ સમ નહીં ચીજ કોઈ ગણી;
માનવંત નીજ માન મૂકી, દુશ્મનને પડતાં ઢળી—ગરજ.
પાર્વતી—બળીયા પણ નિર્બળને નમતા, રાય રંક ઘર જાય;
સાવિત્રી—સોંઘું પણ મોંઘું થઇ બેસે, ટળી શકાય ન કળી—ગરજ.
લક્ષ્મી—સમયાધીન થઇ ઝેર હળાહળ, પીવું અમૃત ગણી;
નારદ—જય ર.હાસતીને શીષ નમાવો, જાય આપદા ટળી—ગરજ.

બોલતો કાગળ—

કુલક્ષણું કુલો માં આગ્રા, કુસ્યું ફુલ ફુલી કરમાશે;
ફુલી કરમાશે, પીગેલું આખર મરી જાશે.
સરખા દિવસ ન ગયા કોઇના, તેમ નહિ જાશે;
રેંટ તણી ઘટમાળ ભરાશે, ભરાઇ ઠલવાશે;
"**ઉજળું એ સઘળું દુધ**" આજ અભીમાને દેખાશે.
જ્યારે પડશે કાળ ઝપાટો, ત્યારે સમજાશે.—

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

થઈ પ્રેમવશ પાતળીયા, મારા મનના માલીક મળીયારે...થઇ. ૨)
પ્રીતે કરો મુખવાસ સજનવા, રાજ હૃદયના વાસી;
પ્રેમદા પ્રીત જ્યોત પ્રકાશી, મારા મનના મનોરથ ફળીયારે...થઇ.
ભાગ્યવંત કર્યો ભગવતી મુજને, જીવન સફળ થયું મારૂં,
કરો **શ્રીહરી શુભ** તમારૂં, મારા મનના માલીક મળીયારે...થઇ.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

માલીકના બાળક સૌ, માલીક સૌના શ્રી જગનાથ (૨)
કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના, સૌ બાજી એને હાથ—
ઋણાનુબંધે આવી મળતું, ખાળ્યું નવ કોઇનાથી ખળતું;

જગત માત્ર તેને આધીન છે, અનાથના જે નાથ—
નહિ પીંડ આ પોતા તણો, પોતાનું કાંઇ નવ જાણવું;
સૌએ શુભાશુભ કર્મને, પોતા તણુંજ પ્રમાણવું—જગત.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

શું કહું કથની મ્હારી રાજ, શું કહું કથની મ્હારી;
હું તો દૈવના ત્રાસે હારી રાજ.........શું કહું૦
પરણી પારીજાતીક મેં અરપણ કીધું મન મ્હારૂં;
પતિ તજી પરલોક સીધાવ્યા,કરી જીવતર મમ ખારૂં રાજ—શું કહું૦
ચંદન કાષ્ટની ચીતા રચાવી, પતિ સહગમનની આશે,
શુન્ય દેહ મમ સ્વામીતણો પણ, ઉડી ગયો આકાશે રાજ—શું કહું૦
અરપ્યું મેં સર્વસ્વ સ્વામીને, પ્રેમની કફની ધારી;
તજી જગત જંજાળ સર્વ હું, પ્રીતે ભજું ત્રીપુરારી રાજ—શું કહું૦

નંદબત્રીસી— (સત્યાસત્ય નિર્ણય.)

ગંગાજળ નીરમળ સમું, શુદ્ધ પવિત્રજ સાર;
તેવું કુળ જો માહરૂં (તો) પડ પાસા પોબાર.
હંસ ગયો સરોવર તીરે, દીઠું અમૃત સાર;
પીધા વીણ પાછો ફર્યો (તો) પડ પાસા પોબાર.
સત્ય ચુકે જો સાત્વી, ધરા ન ઝીલે ભાર;
તે ગુણ હોય મુજમહીં, (તો) પડ પાસા પોબાર.
નાગ મુખે અમૃત ઝરણ, ચોર કને ભંડાર;
કામી પાસે રહે કામની,(તો)પડ પાસા પોબાર.
મીઠો આંબો સર્વદા, ઉત્તમ ફળ દેનાર;
સત્ય અસત્ય ઠરે નહિ (તો) પડ પાસા પોબાર.
વિમળ કમળ વિલોકીને, ભ્રમર ગયો તે ઠાર;

દીઠું પણ અડક્યો નહિ (તો) પડ પાસા પોબાર.
અહલ્યા સીતા દ્રૌપદી, સતી ખરી નીરધાર;
તેવું ચીત્ત જો માહરૂં, (તો) પડ પાસા પોબાર.
ભુખ્યા આગળ જો ધરે, ઉત્તમ ભોજન સાર;
ખાધા વીણ ઉઠે નહીં, (તો) પડ પાસા પોબાર.

બોલતો કાગળ—

માલી વિનાની ખાલી, જોબન તણી ફુલવાડી;
હાએ સુકાઇ ચાલી, પણ નાવે જીવન માલી.
ગાલ ગુલાબતણી ગઈ લાલી, નરગીસ આંખ નમી મદવાળી,
લ્યો સંભાળી! જીવન માળી!
પાણી વિનાની ડાલી, તાપે તપી હરીયાળી—માલી વીનાની.

છંદ-બત્રીસી—

કોમળ કાયા કાં કરમાવો, બાઇ ભભુતી ચોળી;
હવે ભભુતી મુજને વ્હાલી, દેહ દઉં રગદોળી;
પ્રીત ગઇ પ્યારા પ્રીતમની, આશ ઉડી ગઇ અંતરની,
રૂપ રંગ દઉં રોળી—કોમળ૦
સુંદર શરીરે શોભે બા, હીરાના હાર રૂપાળા;
પ્રેમ દોરીએ અશ્રુ પારલા, પરોવી પહેરૂં માળા.
કંથ કૃપા વીણ જોગણ થાઉં, નાથ નામની ધુન લગાઉં,
પ્હેરી કંથા ઝોળી—કોમળ.

એકજ ભુલ—

બાપુ પૈસાનો જોઈ ચળકાટ, મોહમાં ભુલશોમાં!
જોઇ ખોટા ગીલીટનો ઠાઠ, ડહાપણે ડુલશોમાં!
"લક્ષ્મી મળે કે લાલચુડાં, તરત આની ભરાય છે,

"ખોટાં વખાણ કરી કરીને, ખાલી ફોલી ખાય છે."
"વળી વારસા હિસ્સાના કજીયા, કોરટોમાં જાય છે"
સોલીસીટર બારીસ્ટરોનાં, ખીસા તાજા થાય છે."
જીતે તોયે મળે ઉની રાખ, એવી જીતે ફુલશોમાં—જોઈ.
"આને ઠગું આને લુંટું, એવા વિચારો કરાય છે;"
"ધન આવ્યું તે રહેશે કે નહીં,એ ફીકરમાંજ ફરાય છે"
"સટ્ટા અને વળી રેસમાં જઇ,વગર મોતે મરાય છે"
"વળી જાય વંઠી દીકરા, ઘેર ઘેર હોળી થાય છે."
એવી માયા નચાવે જેમ, તેમ બાપુ ઝુલશોમાં—જોઈ.

મતલબી દુનિયા.

સબ મતલબ કે યાર, જગતમેં સબ મતલબ કે યાર;
માત પીતા ભ્રાતા ભગિની, સુતા આર નિજ નાર.—જ૦
સ્વજન કુટુંબી મિત્ર પ્રાણ પ્રિય, દાસ દાસી પરીવાર;
રાજા પ્રજા ગેરીબ તવંગર, પંડિત ઔર ગુમાર.—જ૦
જોગી ભોગી અરૂ બૈરાગી, ચોર અરૂ શાહુકાર;
પતિવ્રતા અરૂ કુલટા નારી, વર્ણાશ્રમ શુભચાર.—જ૦
પશુ પંખી જલ જંતુ કીટ મૃગ, જીવ યોની અપાર;
સ્વારથ બીન કોઇ પાસ ન આવે, કરે ન કછુ ઉપકાર—જ૦
નિસ્વારથ કોઈ હરીકે પ્યારે, જીનકે હૃદય ઉદાર;
જીનકા પર ઉપકાર સદા પ્રિય, તીનપર મેં બલીહાર—જ૦

(વાંચો વિનાશીની વાચા).

રાગી—શા સારૂ સુખ તજો, અરે ! કાં ભેખ તમે ધારો ?
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો !
વૈરાગી—અનુભવ લીધો મેં અલી, આ સંસાર અસાર;
સગાં સહોદર સર્વ છે, સ્વાર્થ તણાં સરદાર.

ગરજ પડે સૌ કો બોલાવે અંત સમે કો કામ ન આવે,
તે સારૂં સૌ તજી અમોએ યોગ ગણ્યો પ્યારો ! (૨)
અરે સંસાર અતી ખારો ! (૨)

રાગી—સુત ભગિની પિતું માત તજીને, વામાની માયા વરજીને;
શું સન્યાસી બનો ? હૃદયમાં રેમ જરા ધારો ! (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો. (૨)

વૈરાગી—સુત ભગિની પિતુ માત સૌ, આ જગની જંજાળ;
ત્રીયા તજે પળવારમાં, કષ્ટ પડે તતકાળ.
સુખમાં સહુ કો સ્નેહ બતાવે, વિપદ સમે દઇ કષ્ટ સતાવે
શું સમજી મમ મીત્ર, તમે સંસાર ગણો સારો ? (૨)
અરે ! સંસાર અતિ ખારો (૨)

રાગી—મ્હેલ અને ધનમાલ તમારાં, અરે ! કરો કાં મિત્ર અકારાં?
સુખ સંપતિ પરહરી, હવે કાં હીમ્મત સૌ હારો ? (૨)
અહા ! સંસાર અતિ પ્યારો (૨)

વૈરાગી—મ્હેલ મને ધનમાલ સૌ, અચળ નથી નિરધાર;
લક્ષ્મી ના'વે સંગમાં, મર્ણ સમે આ વાર.
સકળ મુકી એકલડું જાવું, મુજો સ્નેહથી સૌ સમજાવું;
પાપ પુણ્ય લઇ સાથ, જવાનું છે નિશ્ચય ધારો ! (૨)
અરે ! સંસાર અતી ખારો ! (૨)

રાગી—ધરી ભેખ જંગલમાં જાશો, મીત્ર કહોને ત્યાં શું ખાશો ?
ગમશે ના પળવાર, તમારો મમત હવે મારો !—અહા

વૈરાગી—ફળફુલ જંગલમાં ઘણાં. તે જમશું સુખકાર;
પશુ પક્ષી મીત્રો ગણી, જઇ વસવું તે ઠાર.
ભજન કરીશું ભવતારકનું, ધ્યાન ધરીશું દુઃખહારકનું;
મોહ લોભ સૌ તજી, ભક્તિનો બાંધીશું ભારો !—અરે.

રાગી–રહી સંસારે રામ ભજોને, ભગવાં કાઢી ભેખ તજોને;
આ છેવટની અરજ અમારી, ધ્યાન વિષે ધારો–અહા.

વૈરાગી–સંસારે રહીને નહિં, માયા મોહ તજાય;
જંજાળી જીવડા થકી, ના ભગવાન ભજાય.
માફ કરો મુજને મમ બંધુ, નથી સાર ખોટું છે સંધુ;
જગનાયક જપવાજ, અમોયે જોગ ગણ્યો પ્યારો–અરે.

રાગી-ધન્ય ! તમારો અચળ ટેક છે, ભમે નહિં એવોજ ભેખછે,
સુખ રીધાવો મીત્ર, કરોને સફળજ જન્મારો-અહા.

સાચો સન્યાસ—
દેશના જો ઉદ્ધારો ચાહો, થઇ સચેત વધો મહુ—
જે પ્રજામાં આત્મશ્રદ્ધા છે, જરી ના, તે શું પામે?
બીજી પ્રજાઓ એને દબાવે, માટે નિબળ દિલે ન થાઓ—

સાખી.

જે દેશમાં જન્મ્યા થકી, આ ધન્ય જીવન થાય છે;
જે દેશમાં પૂર્વજ તણાં પુણ્યો તણી સરિતા વહે.
જે દેશના ધન ધાન્યને, કીર્તિથી પોષાયા તમે;
તે દેશ કાજ સમર્પતાં, અચકો અરે કાં દેહને.
ખોયું નિજ ધન રોયે ન આવે,
પારકી આશા સદાય ફસાવે.
માટે દીન મટી સીંહ થાઓ—થઇ સચેત.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી— રાગ—ભજન.

રામ ભજ તું પ્રાણીયા, તારા ભવની ભાવટ ભાગશે (૨)
"બોલો રામ સીતારામ" પંખીડા તું જો વિચારી,
કર્મ તારાં લે સંભારી! વાસના નઠારી તુંને રૌરવે નરકે નાંખશે-રા.
શુદ્ધ તેં મતિ વિસારી, મતી તેવી ગતી તારી ઉકજે સંભાળી

તારી કંચનની કાયા થશે—રામ.

એકજ ભુલ—

છે સદા સમય પાપેથી છુટવા, શીદ ડરે નાદાન !
શીદ ડરે નાદાન! કંઈક તો સારી શીખામણ માન (૨)-છે સદા
જેમ પાપથી ઝળકે મોહી, દોડે તું ભૂલી ભાન,
તેમ પ્રભુને સહેજ પકડય તો, થાય પરમ કલ્યાણ-છે સદા૦

સાખી {
જીવ મુસાફર શરીર હોડીને, છે મનરૂપી સુકાન;
મનથી મરવું મનથી તરવું, મનપર રાખ નીશાન.
કર્યું એટલું નાખ કુવામાં, આજથી તજ તોફાન;
માંડય ચાલવા સીધે મારગે,આજથી થઈ સાવધાન.
}

એકજ ભુલ—

અજબ છબીલી તારી ગજબ ખુબી છે, લલચાવ્યો લટકાળો;
જોઇ લે જોઇ લે જોઇ લે, આ ચપળ નયનનો ચાળો—અજબ.
આ ગાલની લાલી ઉપર, બુલબુલ મરી મરી જાય છે!
આ વહાલની પ્યાલી ઉપર, મુજ મન ઠરી ઠરી જાય છે!
આ વાંદરાને વાંદરીનો, ખેલ અહીંયા થાય છે;
ભાઇ! આમ બ્હરી જોઇને, દુનીયા દીવાની થાય છે.
અંગને મરોડે પાડે પરવશ પ્રાણ (એ તો)-જોઇ લે—

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી— રાગ ભજન.

રૂપે શું મન રાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે, ભગવાન ભજો (૨)
હાડ માંસને રૂધીર ભરેલું, મઢ્યું ચામડે અંગ; (૨)
સંદા દેહનો ગર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ.
ભરૂસો નહીં સાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે. ભગવાન—

એકજ ભુલ—

[illegible] આપનું જેવું વહાલ, ત્યારે ભરશે હેત પાણી!

પછી ધણી ધણીયાણી, થઇને મ્હાલશે બા !
આપણે પેરશું પાટલુન, બુટ કોટ નેકટાઇ,
પછી ધણી સેંચા ટપકી, પાડી નાચશેરે બા.
આપણે થાશું સોલજર, કરશું ધુમ ફરરર !
ચરજી લેંચા ચોળી પહેરી, સાચવશે ઘર !
ઘાઘરા પલટણ કરશે, દેશનો ઉદ્ધાર,
ઓ મારા હીંદ તારો, થઇ ગયો બેડો પાર ાં કરશું

ભાગ ચોથો.

ઉર્દુ ગઝલ—કવ્વાલી.

સતી મંજરી—

સુબહા જન્નતસે તેરા, શ્યામ બે આરામ રહા,
તડપા પરવાના તો ક્યા, શમાકો આરામ રહા,
મુજકો આના હી પડા, તેરી મદદકો બુલબુલ,
જબ તેરે વાસ્તે દાન, ન રહા દામ રહા,
મૈં યેહી સમજાયા કે, કલીજુગમેં કોઇ ભક્ત નહીં,
તેરી ભક્તિસે યે સમજા, કે મેરા નામ રહા.

સરસ્વતી જાન— રાગ કવ્વાલી.

અરે જાને વાલે, જરા આંચલ હટા દેના;
મુજે અપની જવાનીકી, હસીન સુરત દીખા દેના.
કીસીકા આંખના ઓર, ઝાંખકર ચીલમન ગીરા દેના;

હમારા દેખના ઔર, દેખકર આંસુ બહા દેના.
કહંી સારી દુનીયા હાય! ઝાલીમ કયા તરિકા હય;
કે અપને ચાહને વાલેકો, જુદા આશરા દેના!
ફના કે બાદ્બી લેને, ન દેગા ચયન એ ઝાલીમ;
યે દીલકે વાસ્તે છોટીસી, એક તુરબત બના દેના.
જો પૂછે તુજસે કાસીદ, મેરે દીલકી ખાના બરબાદી;
હથેલી પર ઝરાસી ખાક, રખના ઔર ઉડા દેના!

વીર અભિમન્યુ— ગઝલ.

મોહ પીકી ડગરીયા બતાદો સખી, બાટ તકત મેં તો હાર ગઇ;
બડે બોર ગયે ખરમેં રણમે, દો રોજ ભયે મો દર્શનમેં.
નહી નેન મે નીંદ ન કલ મનમે, ભઇ બેઠે બીકાય બીરહનમેં;
પર મોરે ાગ કે ઉડાદો સખી—મોહે પીકી.
બીન નીરકે મીન જીયેગી નહીં, બીન પીયકે તીય રહેગી નહીં;
જબલોં મુખ ચન્દ્ર લખેગી નહીં તબલોં યેહ ચકોરી છકેગી નહીં.
મેરે ચાહકો કોઇ ઉગાદો સખી—મોહે પીકી

રાં માંડલીક રાગ—ગઝલ.

હઠ છોડ સખી ચાલ સંગમેરે, તોહે વ્રજમેં કાન બુલાવત હય;
નહીં તુમ બીન વાકો ચયન પરત, નહી ખાનપાન કછુ ભાવત હય.
૧ર મુગટ નહીં પહેનત હય, નહી અંગ સુગંધ લગાવત હય;
નહીં ધેનુ ચરાવત જાત સખી, વોહે બંસી નાદ ન ભાવત હય.
જાકો જોગી જન ધ્યાન ધરત, બ્રહ્માદીક પાર ન પાવત હય;
ક્યું એસો હીયો તેરો કઠીન ભયો, તોહે લાજશરમ નહીં આવત હય.
એક બાત ન જુઠ કહું સજની, અબ કયા ઇતના તરસાવત હય;
પીયા માધોસે બેગે મીલો પ્યારી વોતો તેરોહી નાજ ઉઠાવત હય.

સતી મંજરી— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

ભગત બેચેન હો કયું કર, તુમે આરામ રહે,
આ ગઇ શામ યહાં ઔર કહાં શામ રહે.
દુઃખને છેદા હોયે મન, રંજસે સુખા હય બદન;
અબ તેરે મુખસે લાગી, બંસરી યે સ્યામ રહે.
લાજ કયા અપની ગવાલે, યે ગવાલે બતલા,
દાસી લુંટ જાય તું, ઔકુંઠમેં બિશ્રામ લહે.
નામ લેવાણુ ન હો. નામ હે સાંઇ ગીરધર,
આપકી મંજરી કે, નામકા કુચ્છ નામ રહે.

સતી મંજરી— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

કોઇ ફરીઆદ તો સુનલે, કીસી નીરદોશ અબલાકી,
દીયા બનવાસ ગુરબતને, દોહાઇ રામ રાજાકી,
જીગરમેં પડ ગયે સુરાખ, ગમસે હો ગઇ કાટાં,
બની હય બંસરી અબ દેહ, યે સારી કન્હેયાકી,
બ્રેહુમન હો ગયે બેરહમ, નહી હય છત્ર છત્રીકા,
મુસલમાનો તુમ્હી દોડો, મદદકો એક કન્યાકી,

ચસતા પુર્જા— રાગ—કવ્વાલી.

યું ઝુલ્મ ન કર જાલિમ, લુત્ફો કરમકે બદલે,
એક દીન તુઝે મિલેંગે, જુલ્મો સીતમકે બદલે,
ઇસ જુલ્મે ના રવાંકી, આખર સજા મિલેગી,
દોજખા ગાર હોગા, બાગે ઇરમકે બદલે,
ઇસ અપસે આરજીપર, ફુલા હુવા હય નાહક,
મીટીકી કબ્ર હોગી, જાહો હશમકે બદલે,
દોલત ન સાથ દેગી, અજમત ન પાસ હોગી,

કીડે કફનમેં હોંગે, જાઓ હુશમકે બદલે,—

વિર કેશરી— રાગ-કવ્વાલી.

જબ દીલ ન હો કાબુમે, તો કયા મેરી ખતા હય, યેહશાને ખુદા હય.
સચ હય જો મહોબ્બતમેં કીસીને કહા હય, આફત હય બલા હય,
આઝારે મહોબ્બતસે, તો અલ્લાહી બચાએ, યેહે ગમ ન દીખાએ,
યેહ દર્દ વહિ હય, જીસકી નહી કોઈ દવા હય, બેકાર દુઆ હય,
શાંયદા કોલગે કાસને અંદાઝ, તો દેખો કુછ ગૌર તો કરો;
મરતા હય તો મરનેકે સીવા, કોન જીયા હય, આખરકો ફના હય,

નઇ ગઝલ કવ્વાલી.

અબ જાને દો બસ જાનેદો વોહ બેવફા જાતા રહા
દર્દ સીનેમે કલેજા ચીરકર જાતા રહા,
જીસકો છાતીસે લગા રખાથા મંયને શૌક સે
વોહ મેરે નાજો કા પાલા દીલરૂબાં જાતા રહા,
તન દીયા ઓર મન દીયા ઓર ધનભી સારા દે દીયા,
ફીરતો બાકી કયા રહા વોહ દીલકો તરસાતા રહા,
તીરે નીગાહસે છેદકર સીના જીગર જખ્મી કીયા,
અયસા સીતમ હમપે કીયા દર દર વોહ ભટકતા રહા,
ઉસ બેવફા માશુક ને કયસા જફા રખા મુઝે,
જબ નજર પડને લગી વોહ ખુદસે શરમાતા રહા,
તન મન તો સારા જલ ગયાઅબ કયા રહા ઇસ જાનમેં,
ધુની રમાકર ઇશ્કકી કફની કો રંગવાતા રહા,
ખુદ ખુદા બેઝાર હૈ જો કૌલસે જુઠા રહે,
ઇસ સાંસસે બઝાર હય ટુટા તો ફીર જાતા રહા,
દર્દ દીલભી હૈ મુઝે મકસુદ ઔર જખ્મે જીગર,

સારી બાતેં તો રહીં; વો દીલરૂબા જાતા રહા,

વીર હમ્મીર— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

કભી હિંદુ મુસલમાંકા, રસમ જાહીમ જુદા હોગા,
અગર મઝહબકા કુચ્છ, ફરમાનહિ યકદમ જુદા હોગા,
કરે ક્યાં હીંદુ કાશીકા, બીરાદર દીનકા મક્કા,
અગર ગંગાઃ જમુનાસે, નહીં ઝમ ઝમ જુદા હોગા,
સ્વરગકી હિંદુકી મન્નત, મુસલમાંકી બની જીન્નત,
કહે હિંદુ નરક હય વહાં, નહિ જહુન્નમ જુદા હોગા,
મુસલમાં હિંદુ જો સચ્ચે, સભી હય હિંદકે બચ્ચે,
રહમ દીલ રામસેં બિસ્મિલ કભી ન રહિમ જુદા હોગા.
પ્રભુકા કોઇ લે પલ્લા, પુકારે મસ્જીદે મોલ્લા;
જુદાઇ જીસમે ઉસકુ, ખુદા માલુમ જુદા હોગા.
રસમકી યહ જુદાઇસેં, બના હય દોનુંકા જેડા,
કહે હમ્મીર કસમયેં હમ ન દમસેં દમ જુદા હોગા.

ગઝલ (ચલતી)

જુદાયા કયસી મુસીબતો મેં રહે તાજ વાલે પડે હુવે હૈં,
કદમ કદમ પર હમારે ખાતીર રીતમકે ભાલે પડે હુવે હૈં,
હમારે મહેમાં જો આવે બનકર તો જુલમ કરને લગે હમી પર,
ગઝબ હૈ અપને મકાન બાહર મકાન વાલે પડે હુવે હૈં.
સરોપિ દુશ્મન ખડે હુવે હૈં, ગલોંપે ખંજર ખીચે હુવે હૈં,
દીલોંમેં નશતર ચુવે હુવે હૈં જીગરમેં છાલે પડે હુવે હૈં.
હમારેં બચ્ચોંસે બાપ બીછડે વોહ તેગ કાતીલસે હોકે ટુકડે;
સુહાગનો સે સુહાગ ઉજડે મકાં મેં તાલે પડે હુવે હૈં.
હવા જમાને કી બીગડી નીયર, તો જુલમ હોને લગે હમીં પર,

સુનાએ ફરયાદ કીસકો જાકર, જબાંમેં છાલે પડે હુએ હૈ.

નઝ્મ, ગઝલ-કવ્વાલી.

તુ વોહ મય ખુબી હૈ અય જલ્વએ જાના,
હર ગુલ હૈ તેરા બુલબુલ હર શમ્અ હૈ પરવાના,
નહીં ઝરમ હકીકત મેં ક્યા દેખે સીવા તેરે,
સીજદેસે હમેં મતલબ કાબા હો કિ બુતખાના.
યારબ ઈન્હીં હાથોંસે પીતે રહેં મતવાલે.
અજમેર કા સાકી હો બગદાદકા મયખાના.
યારબ યેહી સાકી હો યારબ યેહી મયખાના
યારબ ઈન્હી હાથોંસે, પીતે રહેં મતવાલે,
મસ્તીમેં ભી સર અપના સાકીકે કદમ પર હો,
ઈતના તો કરમ કરના અય નઅઝીશે મસ્તાના,
કીસ્મત હૈ તો ઉસકી આંખે હૈ તો ઉસકી હૈ.
જીસને તુઝે દેખા હૈ અય જલ્વએ જનાના,

ગઝલ-કવ્વાલી.

ઉસ દીલે વહશીકી વહશતને તો રુસવા કર દીયા.
ખુદ તો દીવાની બના મુજકો તમાશા કર દીયા.
વહાં અહદ બનકર હુવા મુસાફી આંખોંમેં અયાં,
મીમ બનકર ભાંપને વાલોંસે પરદા કર દીયા,
કુમ બે-ઈઝ્ન-ઈલ્લાહ ઈસાકી દલીલે ઈજાઝ થી.
કુમ હૈ ઠોકરને તેરી મુરદા ઝીંદા કર દિયા.
શાને ખાલીકને દીખાયે દો કરીશ્મે ઈશ્કમેં
દર્દ દીલ મુજકો દિયા તુમકો મસીહા કર દિયા
થા અનલ-હક હક મગર ગુસ્સા થા યું મનસુરપર,

બન્દેકે આશિક ક્યું તુ ઈસકા રાજ સેરા કર દીયા,
ક્યું ખીદા મહબુદકા ઉસ પર નહો ઈમાનો દીન,
ઉસકી નઝરે લુત્ફને બંદેકો મવલા કર દીયા,

ગઝલ-કવ્વાલી.

ક્યા ખબર થી ઈન્કલાબે આસમાં હો જાએગા.
યારકા મીલના નસીબે દુશ્મનાં હો જાએગા.
દોસ્ત બનકર તું કરેગા મુઝપે દુશમન કા ગુમાં.
ક્યા ખબર થી હાય અયસા બદ ગુમાં હો જાએગા.
સામને કાતીલ કે મુંહસે કુચ્છ ન નીકલેગા જવાબ;
ક્યા દહાને જખ્મ તુભી બેજબાં હો જાએગા.
ફર્શ ગુલપર ખ્વાબે રાહત અય પરી જયબા નહીં,
જીસ્મ નાજુક પર રગે ગુલકા નિશાં હો જાએગા.
ઉસ ઘડી આએગા મુઝકો ઉનકે વાયદે પર યકીન,
જબ ખુદા ઉનકે હમારે દરમીયાં હો જાએગા.

ગઝલ-કવ્વાલી.

રાગ માંડલીક—

ખુને જીગરકો પીતે હય બસ ગમમેં તેરે યાર,
સહેરે ચમન મેં ફીરતે હય બસ ગમમેં તેરે યાર.
અયસી હવા ચલાઈ જમના મોહે દીખાઈ,
મેં ચુપક ચુપકે રોતી હું બસ ગમમેં તેરે યાર.
હું ગમમેં તેરે રોતી મુંહ આંસુઓસે ધોતી,
વોહ કહાં ગયો મેરો મોતી, મેં મોતી બીના નહી સોતી-બસ.
દીલ ઉસીકો દીજીએ જો દીલદાર યાર હો,
ક્યા હીંદુ ક્યા મુસલમાન કદરદાન યાર હો.
મેરી નઝર જો તુમસે લડગઈ મેં પલંગસે નીચે ગીર ગઈ,

વોહ કહાં ગીયો મેરા પ્યારો મેં અગ્ની જેસી જલ ગઈ.
બસ ગમમેં તેરે યાર—ખુને જીગરકે.

ગઝલ—કવ્વાલી.

ગજબમેં હે દીલે મુઝતર મુસીબતમે હે જાં મેરી,
ગીરા પીરે ફલક મુઝ પર ખબર લે નવ—જવાં મેરી.
જમી લરજે પડે વોહ ગુલ ચિરાગે આસમાં હો ગુલ,
કલેજા થામ લે બુલબુલ સુને ગર દાસ્તાં મેરી.
પડા જબ હાથ બાલે પર તો બરકે હુસ્નને જલકર,
કહા બીજલી ગીરે ઉસપર છુએ જો બીજલીયાં મેરી.
નિગાહે નાઝ કયા ફેરી અબદ તક હો ગઈ સફરી,
અદાયે દીલસ્તાં તેરી લીયે જાતી હે જાં મેરી.
અગર તડપા તુને બિસમીલ વોહ બિસમીલ કયા હુવા ઘાઈલ
ખુદારા ઓ બુતે કાતીલ ઉડાદે ધજીયાં મેરી.
મહોબ્બત હે લડક—પનસે મુઝે ઝીંદાકે આંગનસે,
ન ખીંચો તૌક ગરદનસે ન કાટો બેડીયા મેરી.
ખુદી જબ-મીટ ગઈ તાહીર હુવા રાઝે નીહાં જાહીર,
ખુદાસે હો ગયા માહીર નજર પહોંચી કહાં મેરી.

ગઝલ—કવાલી.

બડકકે ચાતવનસે જમાનેમે કોઈ તીર નહીં,
તગે અબરૂકે મુકાબીલ કોઈ શમશીર નહી;
દોનો હાથોસે જીગર થામકે આયે તો સહી,
ફીર ભી કેહતે હે તેરી આહમેં તાસીર નહીં.
જબ રખી સબકી સીલ દીલપે હુવા દીક પયદા,
હાયે બીમારીએ ગમકી કોઈ તદબીર નહીં.
સદ્—હ્રએદીલપે મુનક—કશ હે યે પ્યારી સુરત,

ક્યા હુવા ગર મેરે પાસ આપકી તસવીર નહીં.
રાસતે પર મેરે આ આ–કે વોહ ફીર જાતા હૈ;
ઇન દીનો રાહપે ઝારી મેરી તકદીર નહીં.

લયલી મજનુ— ગઝલે, આરામ–રાગ ભેરવી.

શાનપે મુજકો તેરી યાર તું **બલ** જાનેદે,
ગરમી એ ઇશ્કસે વ્હે–ગમકા **પીગલ** જાનેદે—શાનપે.
શૌક હુએ તાજાકે મએ તુજકો લપટલું પ્યારો,
જોશે શમાઅકો ન બુજી **ઉબલ** જાનેદે—શાનપે.
આગ સીલગી હુએ વ્હો જોબનકી ઉડે હુએ શૌલે,
ઇસી આતશમેં અએ દીલદાર તું ગલ જાનેદે—શાનપે.
મસ્ત ચશમે હુએ મેરી–કએક મે ચકચુર હુઈ,
વ્હી મસ્તીમે મેરી જાન **નીકલ** જાનેદે—શાનપે.
જામ દે મુજકોં તું **આરામકા** મેરે **મજનુ**,
કરકે લબરેજ, વ્હો પએમાના ઉછલ જાનેદે—શાનપે.

ગઝલે–મોતીજાન, બ્યાને–મોહુબત—

મજનું તેરી આંખોંમેં–યા–દીલમે, રહી લયલા.
ક્યા ખુબ મોહબ્બતકી મંઝીલ મેં, રહી લયલા.
નાહક હો રહા હુયે આગે, બેચેને દીલે મજનું.
એક દીનબી ન બે પરદા, મેહફીલમેં રહી લયલા.
ખુદ સમ આ રીફત હોકર, પરવાના બનાતાથા,
બે કૈસકે કયું અપની મેહફીલમે રહી લયલા.
લયલાકે તસવરને, રાખ્ખી ન દુઈ બાકી,
લયલાહી બના **મજનું** જબ દીલમેં રહી લયલા.
વાકીફ હો જહાં ઉસકા, કયું કર બને મજનું,
મૌજુદ હરએક દીલકે, મહેફીલમેં રહી લયલા.

ગઝલે-અકબર—

ગયે દોનો જહાં નઝરસે ગુજર,તેરી શાનકા કોઇ બશર ન મીલા
તેરી હર જગા દેખી નીરાલી ફબન, તેરા ભેદ કીસીકો મગર ન મીલા
તેરા ચરચા જહાંકી જબાંનોપે હે, તેરા શોર જમાનેકે કાનોંમે હે,
મગર આંખોસે દેખા વોહ પરદાનશી. કહી તુ મીલા તેરા ઘર ન મીલા,
કોઇ મીલનેકો તેરે નશાંબી હે, કહી રેહનેકો તેરે મકાંબી હે,
તુઝે દેખા ઇધર તો ઇધર ન મીલા, તુઝે ઢુંઢા ઉધર તો ઉધર ન મીલા.
મે ખુદા જાને કીસપે હુવા હું ફીદા મેરે હોશો હવાસ નહીં હે બજા,
પરે હટ તું પરી મેરે પાસ ન આ, ગલ હુર તુ મુઝસે નઝર ન મીલા,
કહીં હમતે સવાલ દરાઝ નહીં, કીસી ઓરપેયું મુઝે નાઝ નહીં,
કોઇ તુઝસા ગરીબ નવાઝ નહી. તેરે દરકે સીવા કોઇ દર ન મીલા.
ઇસી ફીકરમે, ગુજરે હય દીન અકબર, ઇસી ગમમે ગીને તારે શબભર
કીયાજીસને ઇશારેસે ટુકડે કમર, કભી હમસે વોહ રશ્કે કમર ન ગીલા.

ગઝલ-કવાલી.

હમસે રૂઠે હય વોહ ગયેં કે મનાને કે લીએ,
કયા અજબ બાત બનાઇ હૈ મનાને કે લીએ.
આએ હય ગઐર કે ઘરસે વોહ લગાકર મહેંદી.
જબ્હાકે વકત તડપને સે સનમ રૂઠ ગયા.
ખુન દૌડકા હુવા જાતા હૈ મનાનેકે લીએ.
કયું મરે જાતે હો મીલ લેના શફક ખુબ ગલે.
ઇદ રોજ મેં તૈયાર હૈ આને કે લીએ.

ગઝલે-અનવર

જલાવા મુઝે દીખા દો અજમેર કે બસૈયાં.
રૂખસે નીકાબ ઉઠાદો અજમેરકે બસૈયાં.

આંખોમેં અશકે હસરત દાગે ફીરાક દિલમેં.
હુબકી મેરી દવાદો અજમેરકે બસૈયાં.
સુરત નહી દીખાતે હે ઇખત્યાર તુમકો
આવાઝ હી સુનાદો અજમેરકે બસૈયા.
હોજાયે મહો દીલસે યાં મા વ મનકે ઝગડે,
વહેદતકી મય પીલાદો અજમેરકે બસૈયાં
ઉમ્મીદવાર હોકર અનવર ખડા હે દરપર:
બીગડી હુઇ બનાદો અજમેરકે બસૈયા.

ગઝલ—ગોહુરાજાન

ચાહી દીન હય હુઆ લેલો. કીસી કે કલ્બે મુઝતરસે;
જવાની આ નહી સકતી મેરી જાં ફીર નયે સરસે
યેહ કહેદો અબરે બારાંસે અગરે બરસે તો યું બરસે.
કે જયસે મેંહ બરસતા હય હમારે દીદ ;વો તરસે
કયામત હય કીસીકો પ્યાર કરના ઇસ ઝમાનેમેં,
કઝાકો સામના દેખા હુવા હય દીલ લગાનેમે.
મીલા હોગા કીસીકો બા વફા અચ્છે મુકદરસે,
હુવા હોગા કીસીકો વસલ હમતો ઉમ્ર ભર તરસે.
અભી કમસીન હો યેહ નફરત તુમ્હેં ફુલોંકે ઝેવરસે;
અભી નામે ખુદા સેહરા બનાએગા આપકે સરસે.

ગઝલે—બેદમ.

લયલાકો તુને ઐયાર મજનુ બનાનાકે મારા,
કયસે શકીસ્તા દીલકો દરદર ફીરાકે મારા;
ફોડા હય પત્થરોસે સર કોહકનકા કીસને,
મનસુરસે અનલહક કીસને કહા કે મારા.
ઐ યાર તેરી ક્યા ને રંગીયાં બયાં હોં,

બુત બનકે આપ હમકો કાફેર બનાકે મારા.
ગર જાન ગઇ બલાસે અય દીલ નહી ગમ ઉસકા,
કર શુક્ર ઉસને અપના બન્દા બનાકે મારા,
સાબાપર રખા લીયા લે ગુસુમે ઉસને બેદમ,
ઔર સુબહ હમકો રૂખસે પરદા ઉઠાકે મારા.

ગઝલે—અકબર—કવાલી.

તુમ્હારે હુસ્નકી જબ તક બહાર બાકી હય
જો ચાહો જુલ્મ કરો અખતીયાર બાકી હય
ખુદાકે વાસ્તે સુરત દીખા દે એ ઝાલીમ
હમેંબી યાર તેરા ઇન્તેજાર બાકી હય
કીયા જો વસ્લકા ઇનકાર ખુલ ગયા હમકો
તુમ્હારે દિલમેં અભી તક ગુબાર બાકી હય
યેહ ફસ્લ હયકે ચલો બાગે મયકશી હો જાએ
શરાબ શીશેમેં હય ઔર બહાર બાકી હય
ખુદાકે ફઝલસે ઇતના તો હો ગયા હાંસીલ
કે ઉસકે દીલમેં અભી તક ગુબાર બાકી હય
તુમ્હારી આંખસે સાબીત હુવા હય હયે અકબર
શરાબે વસ્લકા અબતક ખુમાર બાકી હય

ગઝલે—મહેબુબ—

દીલ કીસીસેં ન લગાવા જાના જવાની પનમેં
કયા દાગ હે ગયોરે જાના જવાની પનમેં
સુરત દીખાદે પીયારી દીલકો હૈ બેકરારી
કયસી કરૂં ન જારી જાના જવાની
નેનો કે કર કટોરે પાનીકી ઝીલ હેરે
આંસુસે મોં ધુલાના જાના જવાની પનમેં

મીટીકા કર બીછોના ઇંટોકા કર શીરાના
તન ખાકમેં મીલાના જાના જવાની પનમેં
મેહબુબ જાન જાના મે હો ગયા દીવાના
શહેરોંકી ખાક છાના જાના જવાની પનમેં

ગઝલ–કવાલી–બીગનજાન—

ફીર કર ઝરા નઝર કર એ યાર જાને વાલે
ઈતના ન હો સીતમગર એ દીલ ચુરાને વાલે
કુછ નાઝ કુછ તગાફીલ કુછ શોક કુછ તજાહીલ
સદકે તેરી અદાકે એ મુંહ છુપાને વાલે
નાસેહ મુઆફ કીજે બસ યું હી રેહને દીજે
હમને હઝારો દેખે બાતે બનાને વાલે
દાના યહાં હો નાદાં અકલો ખરીદ પરેશાં
કરતે હૈં એસા જાદુ યે દિલ લુભાને વાલે
ખામોશ અય વિલાયત કરતા હૈ કયું શીકાયત
કહેતે હૈં ઉસ્કો ઝાલીમ સારે ઝમાને વાલે.

એમાં શું ? રાગ ગઝલ.

દીલ હય વહી જીસ દીલમેં, મહોબત હો કીસીકી
વહ આંખ વહી જીસમેં શરાફત હો કીસીકી
કયું હાથ શબે વસ્લ લગાને નહીં દેતે
માશુક હો તુમ યાકે અમાનત હો કીસીકી
શમાકો દેખકર મયફીલસે...યું કહતા હય પરવાના
જો ચાહે જલના ઇશ્કમેં મુજ સાહી જલ જાના
શમાકી બે કરારી કો, કહાં પહોંચેગા પરવાના
લરજના, થર થરાના સર કટાના સાફ જલ જાના

હોતા હય ઉન્હે રશ્ક તો, હો મેરી બલાસે
જલ જાય અગર જલનેકી આદત હો કીસીકી

ગઝલે જલીલ.

દીલ જલે ઇશ્કસે ડરતે નહીં જલ જાનેસે,
લજ્જતે સોઝે જીગર પુછીયે પરવાનેસે;
ચશ્મે સાકીકા ઈશારા હે યેહ પયમાનેસે,
દેખ હુશીયાર ન જાએ કોઇ મયખાનેસે.
એક પતંગેકી અગર જાન ગઇ જાને દો,
નામ તો શમાઅકા રોશન હુઆ પરવાનેસે.
હુશ્ન દેખા જો બુતોંકા તો ખુદા યાદ આયા,
રાહ કાબેકી મીલી હે મુઝે બુતખાનેસે.
કોઇ મઆશુક જો બીગડે તો મના સકતે હેં,
દીલે બેતાબ બેહલતા નહિં બહેલાનેસે;
કહે ઉશ્શાકકી મઆશુકસે પુછે કોઇ,
લબ લગાયે હુવે હર શમાએહે પરવાનેસે.
જીમેં આતા હે કે સાકીસે ઇજાજત લેકર,
દીલકા શીશેસે મલું આંખકા પયમાનેસે;
મસ્ત કરના હે તો ખુમ મુંહસે લગાદે સાકી,
તું પીલાયેગા મુઝે કહાંતક પયમાનેસે.
પારસાઇકા બોહોત કરતેહેં ઇજહાર "જલીલ"
ઝુમતે આજ ચલે આને હેં મયખાનેસે

કવ્વાલી—યુસુફ

તડપા કે દીલ મેરા નીગાહેં યાર રહે ગઇ,
થોડીસી ચલકે આજ યેહ તલવાર રેહ ગઇ;

ક્યા હુસ્ન થાકે આંખસે દેખા હજાર બાર,
શીરબી નજરોકા હસરતે દીદાર રહે ગઇ.
મહેફીલમેં ઉસકી રંગ જમાયા ન ઇશ્કકા,
તુજસે યે બાત દીદયે ખુંબાજ રહે ગઇ;
કટ કટ ગયે ગલે ભુતે કાતીલકી ચાલપર,
ઐસા ચલા વોહ તેજકે તલવાર રહે ગઇ.
હુસ્નો જમાલકા ફક્ત અફસાના રહે ગયા,
સુસ્ફ રહે ન ગરમી યે બાજાર રહે ગઇ.

ગઝલ—ડાવરે.

ચાહતકા મજા જબ હે, શીકવાં ન લબપે આયે;
જબ જાન જાર તનમેં બાકી રહે યા જાયે.
અય આહ! અબ તો તુજમેં ઇતના અસર હો પૈદા;
મય હું ખફા તો દીલબર મીન્નત કરે મનાયે.
દીલદારકી તમન્ના મુદ્દતસે દિલમેં હોગી;
દીલદાર મેરા યારબ! સુરત મુઝે દિખાયે.
હો યાર ફીર બગલમેં ગુલ ગસ્ત હો ચમનમે;
મૌલા! બહાર અપની દુનીયામેં જલ્દ આયે.
નારાજ ડાવરેસે રહેતે હો ક્યું બતાવો;
ગયરોંકે સાથ રેહકર ક્યા ફાયદા ઉઠાયે.

ગઝલ—અજહર.

ચાહને વાલેપે જો ઝુલ્મ કીયા કરતે હો;
અય હસીનો! બખુદા તુમ યેહ બુરા કરતે હો.
અય હસીનો? યેહ હુન્નર ખુબ કીયા કરતે હો;

પહેલે દીલ લેતે હો ઔર પીછે દગા કરતે હો.
ગાલીયાં દેતે હો બોસા નહીં દેતે હો સનમ !
દેખો અચ્છા નહીં ઐસી જો જફા કરતે હો.
હમમેં આ જાતે હો ગયરોંકો ગઝબ કરતે હો;
કહેને સુખનેસે બીગડતે હો બુરા કરતે હો.
યેહભી ઇન્સાફ હૈ ઇન્સાફ કોઇ અય સાહેબ !
ગરજો કહેતા હૈ વોહ બાત સુના કરતે હો.
વસ્લકી રાત હય મીલ જાવો ગલેસે પ્યારે
કોન હય મેરે સીવા કીસસે હયા કરતે હો;
હક પરસ્તી હય યહી આપકા ઇમાં હૈ યહી
કુચયે ઇશ્કમેં આજ હરજો રહા કરતે હો.

ગઝલ-દીલે બેકરાર—

હમીસે પુછતે હો જાં-નીસાર કયસે હો;
જો બેકરાર હો ઉસકો કરાર કયસે હો.
શબાબો તીફલીને હમકો દીયાહય સાફ જવાબ,
ખીઝાંમેં આન ફસે અબ બહાર કયસે હો.
ઇલાજ કરતે હો નાહક તબીબો મેરા તુમ,
તપે જુદાઇકા અચ્છા બુખાર-કયસે હો.
જો માંગા દીલ કભી તુમને તો દે દીયા હમને,
તુમ્હારી બાત હમેં નાગવાર કયસે હો.

ગઝલ-દાગ.

તદબીરસે કીસમતકી બુરાઇ નહીં જાતી,
બીગડી હુઇ તકદીર બનાઇ નહીં જાતી.
દીલ લેકે બોહત અબ જાન તલબ કરતે હય મુઝસે,

એહ અયસી કડી હય કે ઉઠાઈ નહીં જાતી;
અય પીતે સહી તોભા ભી હો જાયેગી ઝાહેદ,
કમબખ્ત કયામત અભી આઈ નહી જાતી.
લીલ્લાહ! મેરે ઝબ્હપે તકબીર તો પઢલો,
ઈતનીહી ઝબાં તુમસે હીલાઇ નહીં જાતી.
અય દાગ! કહા હાલ દીલ ઉસ દુશ્મને જાંસે,
નાદાન! તેરે દીલકી સફાઇ નહીં જાતી.

રાજકઠીયારાની વારતા.

રાગ—દોહરાની ચાલ.

ભરતખંડમાં સુંદીર ગામ, ક્ષત્રીયોનું મોટું ધામ;
જજ્જા' નામે પુરનો ધણી, સં' નામે સતી પદમણી.
એક દીવસ નીશાએ રાય, પાસે રાણી ચાંપે પાય;
રાત દીવસનો પડયો વિવાદ, હોડ કરી કીધો સંવાદ.
ચઢા ઉતરી એને થાય, રાજા હડમાં આવી જાય
હાજીઆએ હાજીહા કરી, કાળી રાત અપોરે કરી.
ગર્ભવતી ગુણવંતી નાર, મુકી રાતે વન મોઝાર;
રોતી પીટતી રાણી ગઇ, વનમાં પ્રસુત પીડા થઇ.
જાયો કુંવર કન્હૈયો કહાન, જાણે બીજો ભુપ નીધાન;
પણ પતીવ્રીણ સતીનું મન કચવાય, જુવે પુત્રને રોવાઇ જાય.
રાણી શોક અધીક મન ધરે, દીકરો લઇ દક્ષીણ પરવરે;
ભુખ દુ:ખના આવ્યા દીન, સતીનું શરીર થાતું ક્ષીણ.
પુત્ર ઉગારી માતા મરે, સીધી સ્વર્ગ વીશે સંચરે;
મરતાં આદણીનું દીધ હાથ, માતાએ આશીશ સંગાથ.

કુંવર પછી કઠીયારો ઠર્યો, પીતા ક્રોધથી કુંવરી વર્યો;
સતીયે દળદર કહાડયું દુર, ત્યાંથી આવ્યાં શ્રી સીદ્ધપુર;
કપટે કંથ વગડે પરવરે, સતી સસરાને પાલવડે.

કહો જોગી પતી કહાં જઇ રહ્યા! જંગલમાં જોગી થઈ ગયા;
કહો જેગી સસરાનું શું થયું? પુત્ર વધુ પર મીત્તજ ગયું.
કુંવર તાતથી કેમ પમાય! સતીને પતીનો સમાગમ ક્યાં થાય?
ઉત્તર સામી આંખો કરો, દક્ષીણ સામી પીઠજ ધરો;
જપો પીતાશ્રી જોધાણનાથ, લે સતી તુજ પતિનો હાથ.

(રાજકઠીયારો નોવેલમાંથી.)

— સમાપ્ત. —